

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituut

Liis Lepik

**RIIGI JA FINANTSSEKTORI KOOSTÖÖ JÄTKUSUUTLIKE
POLIITIKATE ELLUVIIMISEL EESTIS**

Magistritöö
Õppekava HAAM

Juhendaja: Erkki Karo, PhD

Tallinn 2021

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 11 547 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Liis Lepik

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 192168HAAM

Üliõpilase e-posti aadress: liis.lepik@hotmail.com

Juhendaja: Erkki Karo, PhD:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE.....	4
SISSEJUHATUS	5
1. JÄTKUSUUTLIKE POLIITIKATE KOORDINEERIMINE JA ELLUVIIMINE	7
1.1. Jätkusuutlike poliitikate strateegia	8
1.1.1. Osapoolte kaardistamine ja sidumine	9
1.1.2. Protsessi integreerimine	10
1.1.3. Protsessi integratsiooni hindamine	11
1.1.4. Muutuste juhtimise strateegia loomine	11
1.2. Erasektori panus jätkusuutlike poliitikate elluviimisel	12
1.3. Jätkusuutlike poliitikate finantseerimine ja investeeringud	15
1.4. Finantssektori roll jätkusuutlikkuse finantseerimisel	17
1.5. Kokkuvõtte töö teoreetilisest raamistikust	18
2. EMPIIRILISE TÖÖ MEETODIKA	20
3. JÄTKUSUUTLIKE POLIITIKATE ELLUVIIMISEST EESTIS	22
3.1. Ülevaade jätkusuutlike poliitikate strateegiatest Eestis	22
3.2. Osapoolte kaardistamine ja sidumine	24
3.3. Protsessi integreerimine	29
3.4. Protsessi integratsiooni hindamine	33
3.5. Muutuste juhtimise strateegia loomine	36
4. JÄRELDUSED JA POLIITIKASOOVITUSED	41
KOKKUVÕTE	44
SUMMARY	46
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	49
LISAD	56
Lisa 1. Intervjuuküsimuste kava finantssektori esindajatele	56
Lisa 2. Intervjuuküsimuste kava avaliku sektori esindajatele	58
Lisa 3. Lihtlitsents	60

LÜHIKOKKUVÕTE

Tänapäeva üks suurimaid väljakutseid, millega riigid ja ühiskonnad silmitsi seisavad, on eesmärk liikuda ühiskondliku jätkusuutlikkuse suunas, kus oleks tagatud majanduslik areng, sotsiaalne kaasatus ning kliimaneutraalsus. Jätkusuutlike poliitikate puhul ei räägi me niivõrd „heast“ ja „halvast“, vaid ennekõike sellest, kuidas valdkondadeüleselt saavutada jätkusuutlik areng. Samuti on jätkusuutlikkuse saavutamisel vaja oluliselt rohkem arvestada erasektori rolliga. Lisaks erasektori võimekusele minna üle rohelisematele ärimudelitele sõltub erasektori investeeringutest, kas ja kuidas kliimaneutraalsuse saavutamine riikidel õnnestub. Seega on jätkusuutlike poliitikate mõju meie igapäevaelule ajas aina kiiremini kasvav. Sellest lähtuvalt on magistritöö eesmärk kaardistada, kuidas on disainitud jätkusuutlike poliitikate koordineerimine riigi ja finantssektori vahel Eestis. Magistritöö uurimuses on kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit, mille põhjal on viidud läbi pool-struktureeritud intervjuud finants- ja avaliku sektori esindajatega ning analüüsitud strateegiadokumente, et paremini mõista ja kaardistada hetkeolukorda riigi ja finantssektori vahelises koostöös. Uurimuse käigus selgus, et kuigi mõlemal osapoolel on motivatsioon ja tahe teineteisega tihedamalt koostööd teha, siis toimub vastastikune agressiivne ootamine, mistõttu on tekkinud probleemi sisuline kompleksus ja teineteise mittemõistmine.

Võtmesõnad: jätkusuutlikud poliitikad, jätkusuutlikkus, sektoriteülene koostöö, ÜRO kestliku arengu eesmärgid.

SISSEJUHATUS

Jätkusuutlikkus on nii teema kui valdkonnana viimastel aastatel kiirelt kasvanud. Kuivõrd mõistele „jätkusuutlikkus“ ei ole üheselt mõistetavat definitsiooni, siis on rahvusvahelised organisatsioonid ja teaduskirjandus keskendunud jätkusuutlikkuse analüüsimisel kolmele põhivaldkonnale – kliimaneutraalsuse saavutamisele (1), majanduslikule arengule (2) ja sotsiaalsele kaasatusele (3) (Latapí Agudelo *et al*, 2019). Lisaks riikidele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele on aina enam neid ettevõtteid, kes soovivad jätkusuutlikkusega tegeleda ning oma seniseid ärimudeleid rohelisemate alternatiivide vastu ümber vahetada. Ühelt poolt tuleneb see regulatiivsest ja ühiskondlikust survest, aga teisalt võimalusest ühiskonna püüdlustesse kliimaneutraalsuse saavutamisse kasumlikult panustada (Porter ja Kramer, 2006). Jätkusuutlikkuse saavutamise keerukus seisneb poliitikaprobleemi kompleksuses ning sektorite ja valdkondade ülesel seotusel, mistõttu ei saa protsessi vaadelda lineaarselt, vaid pigem on tegemist omavahel tihedalt seotud süsteemiga.

Jätkusuutlike poliitikate puhul oodatakse strateegilist juhtimist nii riiklikult kui ka ettevõtete tasandilt. Muutuste juhtimine ei nõua mitte ainult poliitilist tahet ning eesmärkide seadmist ja tegevuskavade koostamist, vaid koordineeritud juhtimist ja tihedat koostööd era- ja avaliku sektori vahel. Teaduskirjandus viitab jätkusuutlike poliitikate elluviimisel probleemi kompleksusele ning keerukusele, mistõttu tuleb muutuste juhtimist analüüsida laiemal ühiskondliku muutusena ning see tähendab avaliku sektori seisukohast sageli seniste praktikate ümbermõtestamist (Kanger *et al*, 2020). Oluline on arvestada erasektori panusega jätkusuutlike poliitikate elluviimisel ning tähtis on luua keskkond, mis motiveeriks erasektorit lahenduste väljatöötamisele kaasa aitama või neid eest vedama (Mazzucato, 2021). Teisisõnu on jätkusuutlike poliitikate koordineerimine ja koostöö seotud süsteem, kus eesmärkide saavutamisel on vaja luua ühine väärtus, mis nõuab riigi ja erasektori vahel ülevalt-alla ning alt-üles koostööd (Kanger *et al*, 2020; Clark ja Harley, 2020). Lisaks tihedale ja seotud süsteemile on jätkusuutlike poliitikate puhul vaja arvestada ka mahukate investeeringutega, mille abil kliimaneutraalsus ja majanduslik areng ning sotsiaalne kaasatus saavutada. Euroopa Komisjoni hinnangul nõuab kliimaeesmärkide saavutamine aastaks 2050 era- ja avalikult sektorilt lisainvesteeringuid ligikaudu 180 miljardit eurot (Euroopa Komisjon, 2019b). Tarkade investeeringute ning finantseerimise juures mängib erasektor ning eestkätt just

finantssektor olulist rolli. Näiteks avaldub pankade mõju kliimaneutraalsuse saavutamisel sihitud krediidipoliitika kaudu suurte süsinikjalajälje tootjate suunas (Porter *et al.*, 2019). Seega on jätkusuutlike poliitikate elluviimine keeruline ja kompleksne poliitikaprobleem, mille lahendamisel on vaja sektorite ja valdkondade ülest koostööd. Koostöö koordineerimine nõuab vastutavalt osapoolelt selget visiooni ning võimekust erinevate sektorite osapooli protsessi kaasata.

Eestis on jätkusuutlikkusega tegeletud juba aastakümneid. Eesti säästva arengu eesmärgid on kirja pandud raamdokumenti „Säästev Eesti 21“. Lisaks on eelmisel aastal valminud „Eesti 2035“ strateegia aluspõhimõtete ja sihtidena arvestatud ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärkidega. Eestis on lisaks kesksele strateegiale säästva arengu eesmärgid integreeritud valdkondade arengukavadesse, mille elluviimist ja koostamist koordineerib keskselt Riigikantselei. (Riigikantselei, 2020) Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskuse uuringus on öeldud, et Eesti eesmärk saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus on võimalik, kuid suur osa vajaminevatest investeeringutest peab tulema erasektorist (SEI, 2019). Riigi ja finantssektori vahel puudub täna koordineeritud ja kokkulepitud koostöömehhanism, mille abil jätkusuutlikkuse eesmäärke saavutada.

Autorile teadaolevalt ei ole varasemalt sellisel teemal uurimust Eestis läbi viidud, mistõttu on magistritöö eesmärk kaardistada jätkusuutlike poliitikate koordineerimine Eestis avaliku sektori ja finantssektori vahel. Magistritöö jaguneb kaheks osaks. Teoreetiline raamistik keskendub avaliku sektori ja finantssektori koostöö analüüsile jätkusuutlike poliitikate elluviimisel. Antud magistritöö raames ei analüüsita põhjuseid, mis kliimamuutuseid on esile kutsunud, vaid autor soovib oma analüüsiga kaardistada protsesse, kuidas toimub jätkusuutlike poliitikate elluviimine ja koordineerimine. Töö empiiriline osa uurib teoreetilise analüüsi alusel jätkusuutlike poliitikate elluviimist Eesti riigi ja finantssektori vahel. Magistritöös on kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit, mille põhjal viidi läbi pool-struktureeritud intervjuud finants- ja avaliku sektori esindajatega. Samuti on töö empiirilises osas kasutatud avalikkusele kättesaadavate strategiadokumentide dokumendianalüüsi, mis toetavad intervjuudest kogutud informatsiooni analüüsi. Sellest tulenevalt otsib magistritöö vastuseid uurimisküsimustele: (1) Kuidas on disainitud jätkusuutlike poliitikate koordineerimine ning (2) milline on finantssektori roll jätkusuutlike poliitikate elluviimisel Eestis?

1. JÄTKUSUUTLIKE POLIITIKATE KOORDINEERIMINE JA ELLUVIIMINE

Mõistele „jätkusuutlikud poliitikad“ on erinevates teadusartiklites lähenetud erinevate nurkade alt juba aastaid. Cutteri sõnul on mõiste „jätkusuutlikkus“ potentsiaal, kus tuleb arvestada riskijuhtimise ja vastupanuvõimega selleks, et tagada tulevikus kestav areng (Cutter, 2013). Kestva arengu eesmärk on toimida mudeli järgi, mis oleks jätkusuutlik nii tänases ajahetkes kui ka tulevikus (Omri ja Mabrouk, 2020). Mõistet „jätkusuutlikkus“ ei ole teaduskirjanduses selgesõnaliselt ja ühemõtteliselt defineeritud, kuid viimase kümnendi jooksul on jätkusuutlike poliitikate uurimisel keskendutud sellele, kuidas nii poliitikakujundajad kui ka erasektor saaksid valdkondadeülese koostöö kaudu tagada (1) majandusliku arengu, (2) kliimanetraalsuse ning (3) sotsiaalse kaasatuse (Latapí Agudelo *et al*, 2019). Need kolm valdkonda said keskseks raamistikuks ÜRO kokkupanud jätkusuutlikkuse arengu eesmärkides, millega seati kitsamad eesmärgid aastaks 2030 17-nes valdkonnas (ÜRO, 2020). Sõna „jätkusuutlikkus“ viitab protsessi või seisundi omadusele kesta või areneda lõppematult ning sõna „jätkusuutlik“ on definitsioonilt säästev või kestlik areng (ÕS, 2018). Eesti keeles on mõiste *sustainability* sõltuvalt kontekstist erinev, viidates nii jätkusuutlikkusele, vastutustundlikkusele, kestlikkusele kui ka säästlikkusele.

Jätkusuutlike poliitikate puhul analüüsib teaduskirjandus keerulisi ja kompleksseid probleeme, mis mõjutavad erinevate valdkondade poliitika. Autostumine ning eelmise sajandi keskel alguse saanud *fordism* on üks ilmekas näide jätkusuutlikkuse keerukusest. Autostumise puhul näeme, kuidas üks majanduslikult edukas tootmismudel kasvab ajas riigi diplomaatia ning siseriikliku sotsiaal- ja majanduspoliitika osaks, kuid on hakanud samal ajal toitma vastakat süsteemi, kus ühtepidi süveneb probleem (nt autokeskne linnaplaneerimine jms) ning teiselt poolt proovitakse keskkonnamõjusid arvestades selle sama probleemi vastu võidelda (regulatsioonid jms). (Paterson, 2000) Jätkusuutlike poliitikate puhul ei räägi me seega „heast“ ja „halvast“, vaid analüüsime probleeme protsessideüleste seostena, kus on oluline mõista tervikut ning nõuda head valitsemist kõikidel poliitilistel tasanditel – kohalikult, piirkondlikult, riiklikult ning rahvusvaheliselt areenilt. (Barr, 2008; Sachs, 2012) Ühtepidi aeglustavad jätkusuutlike poliitikate protsesse keerulised seosed erinevate osapoolte vahel, mistõttu on keeruline investeringuid juhtida; kuid teisalt mõjutab lahenduste leidmist poliitikaprobleemi komplekssus (Marvik ja Philp, 2020).

Jätkusuutlikkuse puhul tuleb lisaks keskkonnapoliitika ja kliimaeesmärkide saavutamisele arvestada ka majanduslike ning sotsiaalpoliitiliste aspektidega. Jätkusuutlike poliitikaid uuriv teaduskirjandus viitab siinkohal vajadusele analüüsida avaliku sektori poliitkasekkumist laiemal ühiskondliku muutusena, mis võib tähendada seniste praktikate ümbermõtestamist (Kanger *et al*, 2020). Magistritöö teoreetilise raamistiku analüüs keskendub avaliku sektori ja finantssektori koostööle ning erasektori rollile jätkusuutlike poliitikate elluviimisel.

1.1. Jätkusuutlike poliitikate strateegia

Ingliskeelne mõiste *policy mix* ehk poliitikate segu, mis erinevatest teadusartiklitest läbi käib, viitab jätkusuutlike poliitikate elluviimisel asjaolule, et kliimaeesmärkide saavutamiseks on vaja poliitikaprobleeme vaadata tervikliku sekkumiste kombinatsiooni ja järjepideva arenguna. (Kanger *et al*, 2020) Teisisõnu soovitatakse tegeleda erinevate poliitikaprobleemidega valdkonniti, kuid samal ajal keskenduda ühtsele strateegiale, mis toetuks jätkusuutlikkusele. Selliste lähenemiste üheks peamiseks eelduseks on see, et seotud osapooled mõistavad ja saavad aru, kuidas uute poliitikate elluviimise protsess toimib ja kes seda koordineerib. (Kern *et al.*, 2019) Seda, et jätkusuutlikkuse saavutamine ei ole enam ammu ainult nooraktivistide soov oma hääle kuuldavaks teha, vaid üha enam mõjutab meie igapäevaelu ning ühiskondlikku toimimist, mõistavad 2021. aastaks paljud riigid ning rahvusvahelised organisatsioonid. Viimaste kümnenditega on rahvusvahelised organisatsioonid välja tulnud strateegiate ja tegevuskavadega, mis suunavad riike aina rohkem jätkusuutlike poliitikatega tegelema. 25. septembril 2015 ÜRO tippkohtumisel vastuvõetud 17-ne jätkusuutliku arengu eesmärgi (SDG) või 2019. aastal Euroopa Komisjoni poolt tutvustatud roheline kokkuleppe saavutamine nõuab lisaks poliitilisele tahtele ja ambitsioonile sektoriteülest koostööd erinevatelt finants-, majandus- ja poliitikasüsteemidelt (ÜRO, 2020; Euroopa Komisjon, 2019). Rahvusvaheliste kokkulepete ja tegevuskavade eesmärk on luua soodne keskkond jätkusuutlike poliitikatega tegelemiseks. Selleks, et seatud eesmärged saavutada, on lisaks rahvusvahelisele strateegiale vaja ka riiklike arengukavasid, mis aitavad poliitikateülelset jätkusuutlikkuse eesmärged saavutada. Kui rahvusvahelistes organisatsioonides on oluline aru saada, kuidas panna tegutsema riigid, kellel puudub uutele tehnoloogiatele ülemineku osas majanduslik motivatsioon, siis riiklikul tasandil on oluline just avaliku ja erasektori ülene koostöö (Newell, 2008). Seega on poliitikaprobleemiga tegemisel oluline valdkondadeülene koostöö ning koordineerimine, mis aitaks protsessi eesmärgipäraselt juhtida.

Jätkusuutlikkusega soovitatakse tegeleda valdkonniti, võttes fookusesse keskse strateegia. See nõuab osapooltelt tihedat koostööd ning arusaama, kuidas valdkonna arengusse panustatakse (Kern *et al.*, 2019). Muutust ning strateegilist juhtimist oodatakse nii riiklikult tasandilt, ettevõtete tasandilt kui ka eraisikute käitumisest. Kuna jätkusuutlikkuse saavutamisel on osapooli sektoriteüleselt palju, siis ilmestab koostööd kõige paremini võrgustikupõhine koordineerimismehhanism, mille aluseks on usaldus ja ühine arusaamine probleemi olemusest (Bouckaert *et al.* 2010). Samuti tuleb jätkusuutlike poliitikate puhul arvestada poliitikate seguga, mis nõuab *top-down* ehk „ülevalt-alla“ poliitilise lähenemise ja *bottom-up* ehk „alt-üles“ ühiskondliku panuse vahelist koostööd (Kanger *et al.*, 2020). Võrgustikupõhise valitsemise juures on teaduskirjandus soovitanud muutuse juhtimisel keskenduda suhtemustritele ning probleemi järjepidevale defineerimisele, eesmärgiga soodustada koostööd ja vähendada probleemi kompleksust. Poliitikaprobleemid vajavad sihitud koordineerimismehhanismi selleks, et osapoolte vahel toimiks kommunikatsioon ning eesmärgipärane lahenduste väljatöötamine. (Klijn ja Koppenjan, 2016) Klijn ja Koppenjan toovad välja neli sammu, kuidas võrgustikupõhist koostööprotsessi analüüsida (*Ibid*):

- 1) osapoolte kokkutoomine;
- 2) protsessi integreerimine;
- 3) protsessi integratsiooni hindamine;
- 4) muutuste juhtimise strateegia loomine.

Osati peitub poliitikute oskamatus kliimaprobleeme ennetada või nendele kiirelt reageerida selles, et pikaajaliste strateegiate elluviimine jääb poliitikate varju, mis täidavad lühiajalisi eesmärke ja poliitilisi võite (Newell, 2008). Jätkusuutlikkuse puhul on vaja oluliselt rohkem arvestada ajalise raamiga, kuna poliitikainstrumentide mõju ei saa hinnata ainult ühe valdkonna pinnalt, vaid poliitikatesegu ja kompleksset süsteemi tuleb analüüsida laiemalt (Kanger *et al.*, 2020) Selle tulemusel on viimastel aastatel kasvanud ka tuntav ühiskondlik surve jätkusuutlike poliitikatega jõulisemalt tegeleda. Ilma riikliku arengukava ja kokkulepitud koordineerimismehhanismita on oht, et fookus kaldub päevapoliitilistele teemadele ning lühiajalistele eesmärkidele, mis teeb jätkusuutlike poliitikate elluviimise keeruliseks.

1.1.1. Osapoolte kaardistamine ja sidumine

Eesmärk on koostöö soodustamine ning suhtlusvõrgustike loomine, mille kaudu osapooli lahenduste väljatöötamisel motiveerida. Protsessi analüüsimise faasis peaks osapoolte kaardistamine juba tehtud olema ning vastuseid otsitakse küsimustele (Klijn ja Koppenjan, 2016):

- Mis otsuseid teevad otsustusprotsessidesse kaasatud osapooled?
- Milliste otsustusprotsesside kaudu on osapooled omavahel seotud?
- Kellel on õigus ja võimalus poliitika kujundamises kaasa rääkida?

Kuna pikaajaliste strateegiate puhul tuleb arvestada ka rahvusvaheliste lepetega, kus riiklik koordineerija on üldjuhul peaministrikabinet, siis soovib teaduskirjandus jätkusuutlike poliitikate elluviimisele riikide valitsuste juurde luua eraldi koordineeriv ja nõuandev osapool, kes strateegiat juhib (OECD, 2021; Marvik, Philp, 2020). Näiteks Saksamaal koordineerib jätkusuutlikku keskkonna- ja majanduspoliitikat eraldiseisev nõukogu, mille eesmärk on luua poliitiline raamistik ja tuua kokku osapooled avalikust ja erasektorist (Euroopa Komisjon, 2021; OECD, 2021). Kuna jätkusuutlike poliitikate puhul räägime me põimitud ja seotud süsteemist, siis viitab teaduskirjandus asjaolule, et poliitikate juhtimine muutub ajas aina hajusamaks ning tsentraliseeritud süsteemi on keerulisem jätkusuutlike poliitikate puhul koordineerida (Kanger *et al*, 2020). Seetõttu võib strateegiakesksest koordineerimisest avalikus sektoris olla olulisem oskus poliitikaid juhtida mingi eesmärgi suunas, luues kaasatud osapooltele regulatiivse keskkonna, mis motiveerib jätkusuutlikkusega tegelema, mitte ei kirjuta ette, kuidas seda tegema peab.

1.1.2. Protsessi integreerimine

Koordineeriva osapoole jaoks on oluline luua platvorm, kus kõik osapooled saavad võimalike lahenduste väljatöötamisel ühiselt toimida. Protsessi disainimisel on oluline luua ühine kokkulepe kõikide osapoolte vahel ühise eesmärgi poole liikumiseks. Koordineeriva osapoole jaoks on oluline omada protsessi käekäigust ülevaadet. Selle jaoks on oluline kaardistada osapoolte strateegiad ning vastata küsimustele „mida?“ ja „kuidas?“ strateegiaid juhitakse. (Klijn ja Koppenjan, 2016) Jätkusuutlike poliitikate puhul ei ole avaliku sektori jaoks küsimus „mida?“ niivõrd oluline kui „kuidas?“ (Turnheim *et al*, 2020). Avaliku sektori seisukohast on oluline panustada teadus- ja arendustegevusse nii, et see motiveeriks erasektorit (Kanger *et al*, 2020) OECD on oma hiljutises raportis välja toonud, et jätkusuutlike poliitikate elluviimisel saab keskseks osaks innovatsioon ning teadus- ja arendustegevus. Kui avaliku sektori roll komplekssete probleemide puhul on innovatsiooni soodustamisel lahenduste ja strateegiate kujundamine ning koordineerimine, siis erasektori roll on suurem just teadusarenduses osalemisel ning sellesse panustamisel. (OECD, 2021). Seega on komplekssete poliitikaprobleemide puhul oluline protsessi analüüsi faasis vaadata ka seda, kuidas toimub lahenduste rahastamine ning investeeringute juhtimine.

1.1.3. Protsessi integratsiooni hindamine

Koostöö koordineerimisel on oluline hinnata vaheetappe ning seda, kuhu osapooled oma strateegiatega on jõudnud. Koordineeriva osapoole jaoks on tähtis analüüsida seda, milliseid investeeringuid teevad erinevad osapooled oma strateegiates teadus- ja arendustegevusse. (Klijn ja Koppenjan, 2016) ÜRO eelmisel aastal avaldatud raport pöörab jätkusuutliku arengu eesmärkide saavutamise analüüsis ja finantseerimisel rõhku just erasektori rollile (ÜRO, 2020). Häid praktikaid leiab näiteks Norrast, kus on suudetud sektoriteülese koostöö ning innovatsiooniga vähendada süsinikheitegaaside taset (Marvik, Philp, 2020). Seega ei ole jätkusuutlike poliitikate elluviimine ning koordineerimine mitte ainult avaliku sektori ülesanne, vaid sõltub ka erasektoris loodavast tehnoloogiast ja innovatsioonist ning ühiskondlikust käitumisest. Jätkusuutlike poliitikate elluviimisel on oluline aru saada, kes on eesmärgid sõnastanud ehk kes otsustab, mis on oluline ning teiseks, kuidas saavutada ühiskondlik muutus ilma vastupanuliikumiseteta ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärkide saavutamine nõuab seega sektoriteulest koostööd ja eksperimenteerimist erinevate pilootprojektide näol. (Mazzucato, 2021) Protsessi integratsiooni hindamisel tuleb täiendavalt arvestada erasektori rolliga ning sellega, kuidas avaliku ja erasektori koostöö ja strateegiate kaudu on võimalik missioonipõhised eesmärgid saavutada.

1.1.4. Muutuste juhtimise strateegia loomine

Muutuste juhtimise strateegia eesmärk on pakkuda raamistik selleks, et erinevate osapoolte strateegiaid edukalt juhtida. Strateegia eesmärk ei saa olla poliitikaprobleemi lahendamise eesmärk iseenesest, vaid strateegia eesmärk peab toetama võrgustikupõhise koordineerimise ja koostöö juhtimist (Klijn ja Koppenjan, 2016). Jätkusuutlikkuse strateegiad ei keskendu enam küsimustele „kas“ või „miks“ on muutuste juhtimine oluline, vaid ennekõike „kuidas muutusi ellu viia?“. Seega on lisaks rahvusvahelistele strateegiatele ning riiklikele arengukavadele oluline arvestada rahastuse ja tulevikuinvesteeringute planeerimisega (Newell, 2008). Teadusarendusel ning innovatsioonil on seejuures kandev roll. Lisaks sisulisele kompleksusele on jätkusuutlike poliitikatega tegelemisel vaja arvestada strateegilise kompleksusega, kus protsesse ei ole võimalik lineaarselt jälgida, vaid arengud toimuvad etapiviisiliselt ning koostöö ja koordineerimine on erinevate osapoolte vahel keerukam (Klijn ja Koppenjan, 2016). Poliitikakujundamine ei saa olla ainult olemasolevate probleemide lahendamine, vaid peab ühtaegu pakkuma ka pikaajalist vaadet ja strateegiat tegelemiseks potentsiaalsete tulevikuprobleemidega. Teoorias võiks avaliku sektori seisukohast luua riikliku strateegia, mis lähtub rahvusvahelistest kokkulepetest ja annab selge suunise riiklikul või kohalikul tasandil

poliitikaid juhtida. Reaalsuses on selliste strateegiatega elluviimine keeruline. Avaliku sektori seisukohas on innovatsiooni soodustamine jätkusuutlike poliitikatega elluviimisel märkimisväärne väljakutse (Fagerberg, 2018). Mazzucato soovib keeruliste probleemide puhul panna paika selge eesmärgi, kus avalik sektor keskendub probleemi lahendusele. Seejärel tuleks sektoriülese koostöö kaudu rakendada erinevaid pilootprojekte, mis motiveeriksid erasektorit innovatsiooni ja uute tehnoloogiliste lahendustega kaasa tulema. Seega eesmärgi saavutamine toimub sektoriülese koostöö kaudu, kus initsiatiiv tuleb samaaegselt nii poliitiliselt tasandilt ülevalt-alla meetodil kui ka erasektorilt alt-ülesse meetodil. (Mazzucato, 2021) Sarnaselt soovivad Van der Steen ja van Twist valida suutlikkuse kasvatamise strateegia probleemide puhul, kus lahenduste tulem võib olla ajas muutuv või ettearvamatu. See tähendab, et strateegiat juhtiv osapool peab olema valmis reaalses maailmas probleemidele reageerima ning võimeline protsessi kaasatud osapooli lahenduste väljatöötamise suunas pidevalt motiveerima. (Van der Steen ja van Twist, 2018) Seega on jätkusuutlike poliitikatega juhtimine oma struktuurilt pigem hajus ning sõltub ennekõike erinevate osapoolte võimekusest eesmärkide saavutamisele kaasa aidata. Keskse strateegia järgi tegutsemine on komplekssete poliitikaprobleemide puhul keeruline, mistõttu on ehk olulisem see, kuidas avaliku sektori tasandil suudetakse erasektorit kaasata ja motiveerida.

1.2. Erasektori panus jätkusuutlike poliitikatega elluviimisel

Seda, et jätkusuutlike poliitikatega elluviimisel on oluline erasektori panus ja roll, kirjeldavad rahvusvahelised raportid ning teaduskirjandus, kuid lisaks erasektori kaasamisele lahenduste väljatöötamisel on tähtis analüüsida ka seda, kuidas mõistab oma rolli ning tegevuse mõju erasektor (Barr, 2008). 2020. aasta üleilmsel COVID-19 tervisekriisil, mis kiirelt muutus ka majanduskriisiks, on otsene mõju jätkusuutlike poliitikatega elluviimisele ning seatud arengukavade täitmisele. Kuivõrd tervisekriisi mõjusid hindame me veel tulevikus, on era- ja avaliku sektori koostööl märkimisväärne mõju sellele, kuidas suudavad riigid majanduslikult taastuda. Tervisekriis näitas, et suurte väljakutsete lahendamine nõuab riikidelt suuremat koostööd avaliku ja erasektori vahel ning tõestas erasektori võimekust muutustega kaasas käia või tihtipeale lahendusi ise eest vedada. (Maailma Majandusfoorum, 2021) Samas tõestas tervisekriis, et avalikul sektoril puudub võimekus kriisi jätkusuutlikkuse eesmärkide nimel ära kasutada. Kliimaaktivistide sõnul oleks toetusmeetmete jagamisel pidanud oluliselt rohkem arvestama jätkusuutlikkuse eesmärkidega ning sellest lähtuvalt jagama toetusmeetmeid eesmärgipärasemalt sektorites, mis pidurdavad kliimanetraalsuse saavutamist. (Wilkins, 2020) Detsentraliseeritud haldussüsteemide

puhul mõjutab erasektori ning ettevõtete tegevus oluliselt seda, kuidas uute ideede ning lahendustega majanduskasvule kaasa aidatakse. Sama kehtib siis, kui ettevõtetus ning erasektor moodustavad suure osa kogu majandusest (OECD, 2021). Suur osa innovatsioonist ja tehnoloogilisest arengust viiakse ellu erasektorist. Ühtlasi on erasektor võimeline kiiremini reageerima muutuste elluviimisele, mistõttu on erasektori roll jätkusuutlike poliitikate elluviimisel seda suurem (Sachs, 2012). Võttes arvesse seda, et erasektor on üks peamine osapool majandusliku heaolu saavutamisel, mõjutab sotsiaalpoliitikat ning peab konkurentsist tulenevalt järjepidevalt oma tootmis- ja teenusmudeleid uute tehnoloogiatega arendama, siis võib järeldada, et erasektoril on ka oluline roll aitamaks riikidel saavutada kliimanetraalsust. Erasektori motivatsiooni muutuste juhtimisel mõjutavad usaldus avaliku sektori suunal ning võimalus näha muutustes ärilist kasumit.

Avalikul sektoril on poliitikakujundamisel võimalik kasutada erinevaid poliitikainstrumente, et erasektori tegevust moel või teisel suunata. Tugev valitsemine, toetav seadusandlus ja regulatsioonid kaitsevad nii tarbijaid kui ettevõtteid ja on aluseks efektiivsuse ja innovatsiooni kasvule (Porter ja Kramer, 2006). Kui klassikaliselt kasutatakse erinevaid poliitikainstrumente konkreetse valdkonna või poliitika arendamiseks ja kujundamiseks, siis eesmärgiga säilitada poliitiline tahe ja usaldus erasektori vahel võiks jätkusuutlike poliitikate puhul poliitikainstrumentide mõju olla laiem. Selleks, et kaasata erasektorit, on võimalik rakendada erinevaid poliitikainstrumente (OECD, 2021; Sorrell ja Sijm, 2003):

- a) õiguslik sekkumine – nt eraldi regulatsioonid või seadused;
- b) majanduslik sekkumine – nt energia- või süsinikmaksud, otsetoetused, osalus ettevõtte tegevusest, eritingimustel finantseeringud ja/või käendus;
- c) informatiivne sekkumine – nt nõukojad.

Kuna poliitikainstrumentide rakendamine võib olla ajas muutuv, siis ei pruugi ühe konkreetse poliitikainstrumenti rakendamine innovatsiooni või jätkusuutlike poliitikate puhul täita pikaajalisi eesmärke ning seetõttu on soovitatud erinevaid poliitikainstrumente kombineerida – näiteks süsinikmaksudega kogutud vahendeid on võimalik taastinvesteerida innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevusse (Flanagan, Uyarra et. al, 2011; Sorrell ja Sijm, 2003). Täiendavalt mõjutavad erinevad poliitikainstrumentid lisaks konkreetsele majandussektorile ning lõppkasutajatele ka investoreid ja tulevikupoliitika, kus on oluline, et nii avalik kui ka erasektor mõistaksid, et aina rohkem on vaja liikuda jagatud väärtuse suunas (Edmondson et. al, 2019; Porter ja Kramer, 2006). Investeeringud ning tulevikupoliitika on erasektori vaatenurgast olulised avaliku sektori

suunalise usalduse tekkimisel. Euroopa Komisjoni rahastamisplaan kliimaneutraalsuse saavutamisel eeldab kaasamismudelit, kus avaliku sektori investeeringute mõjul järgnevad erasektori investeeringud (Euroopa Komisjon, 2020). Seega on jätkusuutlike poliitikate puhul ennekõike just majanduslikku aspekti arvestades tähtis, et ka erasektor tunneks end kaasatuna ning mõistaks lisaks pikaajalisele ajaraamile keskenduvate rahvusvaheliste lepete ja riiklike strateegiate kõrval oma võimalust ärilisi eesmärke pikemas perspektiivis täita.

Jätkusuutlike poliitikate elluviimisel on oluline, et muutuste juhtimisel kasvaks erasektori roll, mille aluseks on erasektori kaasatus ja usaldus avaliku sektori suunal (Flanagan, Uyerra et. al, 2011). Poliitikate juhtimine nõuab uut lähenemist, mis nõuab rohkem sektorite ülest usaldust ning koostööd muutuste elluviimisel (Sol *et al.*, 2017). Sajandi alguses seatud ÜRO aastatuhande arengueesmärke ei suudetud seatud ajaraamis täita, kuna see eeldas erasektori finantseeringute osas vabatahtlikku panust. Jätkusuutlikkuse arengu eesmärkide puhul soovitakse kaasatuse ja tihedama koostöö kaudu nügida erasektorit tegema pikaajalisi investeeringuid (Sachs, 2012). Euroopa Komisjon on hinnanud, et kliimaeesmärkide saavutamine aastaks 2050 nõuab investeeringuteks igal aastal lisavahendeid ligikaudu 180 miljardit eurot. Soome rahandusminister Katri Kulmuni on kommenteerinud, et Pariisi kliimaleppe eesmärke ei saavutata üksnes avaliku sektori vahenditega, vaid olulist rolli mängivad kogu majandus ning finants- ja kapitaliturud. (Euroopa Komisjon, 2019b) Erasektori kaasamine tekitab olukorra, kus ettevõtete eestvedamisel suudetakse probleemidega kiiremalt ja agiilsemalt tegeleda. Samuti on erasektoril võimekus pakkuda uute tehnoloogiatega lahendusi, mis omakorda sunnib avalikku sektorit muutustega kaasas käima ning regulatsioone vastavalt innovatsioonile kohandama. Seega on erasektori roll muutuste juhtimisel jätkusuutlikkuse saavutamiseks oluline ning varasemast märgilisema tähtsusega.

Vajadust ja ärilisi võimalusi jätkusuutlike poliitikate elluviimises näeb ka erasektor. Olulisel määral on just viimaste aastatega kasvanud investorite huvi nende ettevõtete suunal, kes lähtuvad ESG (*environmental, social ja governance*) kriteeriumitest (Chen, 2021). Ettevõtete motivatsioon panustada keskkonna-, sotsiaal- ja organisatsiooni juhtimisasemesse jätkusuutlikusse tegevusse võib osaliselt olla motiveeritud soovist teenida kasumit, kuid teisalt seotud riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide eesmärkidest saavutada kliimaneutraalsus. Riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide regulatsioonid sunnivad ettevõtteid oma ärimudeleid ümber vaatama ja liikuma niinimetatud jagatud väärtuse loomise suunas. Muutuste kulgu ignoreerides tuleb ettevõtetel arvestada finantsriskiga ja võimalike leppetrahvidega. Erasektori roll tuleb

jätakuusutlikkuse panustamisel kõige paremini välja siis, kui oma resurss suunatakse nendes valdkondadesse, kus ettevõtte tuntav panus on kõige suurem. (Porter ja Kramer, 2006) Porter ja Kramer on oma artiklis pakkunud välja raamistiku, mille alusel ettevõtted võiksid oma strateegiat jätakuusutlikkuse suunas kujundada (*Ibid*):

- 1) üldised sotsiaalprobleemid, mille mõju on pikaajaline, kuid ei ohusta ettevõtte pikaajalist toimimist;
- 2) väärtusahelast tulenevad sotsiaalprobleemid, mis mõjutavad ettevõtte igapäevast toimimist;
- 3) sotsiaalne mõõde konkurentsi valdkonnas, mille tegurid on ettevõtte tegevusvaldkonnast väljas, kuid mõjutavad ettevõtte toimimist.

Poliitikainstrumente ei tasu kasutada ainult reguleerimise eesmärgil, vaid ennekõike suunavalt selleks, et ettevõtted oleksid motiveeritud innovatsiooni soodustamisel ja näeksid jätakuusutlikkuses ärilisi võimalusi. Näiteks Nike Flyknit jalanõu väljatöötamine, mis lähtus jätakuusutlikust soovist vähendada tootmisprügi ja -kulu, tõi ettevõttele rohkem kui 1 miljardi dollari suuruse müügitulu. (Porter *et al.*, 2019) Teiseks on kasvanud finantseerimise ning investeerimisega tegelevate ettevõtete vastutus jätakuusutlikkuse arengusse panustamisel. Maailma üks suurimaid investeringute haldamise ettevõtteid BlackRock teatas 2020. aasta alguses, et võtab strateegilise suuna panustada kliimanetraalsuse saavutamisse ja ettevõtted, kellesse BlackRock oma fondi kaudu investeerib, peavad samuti oma äritegevuse vastavalt ümber vaatama. (Dickler, 2020) Seega näeme selgelt, et erasektori roll jätakuusutlike poliitikate elluviimisel on kriitilise tähtsusega. Varasemad praktikad on näidanud (nt ÜRO aastatuhande arengueesmärgid), et liiga sirgjooneline või vähene erasektori kaasatus aeglustab eesmärkide elluviimist. Oluline on keskkond, mis motiveerib erasektorit probleemiga sihstatult (toetudes riigi strateegilistele eesmärkidele) tegelema ja oleks võimeline ajas muutuvatele teguritele reageerima, kuid selle kõige alus on suuresti usaldus ja tihe koostöö kahe sektori eestvedajate vahel.

1.3. Jätakuusutlike poliitikate finantseerimine ja investeeringud

Avaliku sektori roll kapitali juhtimisel ning pikaajaliste eesmärkide saavutamisel on ühtaegu oluline nii siseriiklikult kui ka rahvusvaheliselt. Mõju avaldavad rahvusvahelised institutsioonid ning see, millised riigid omavad diplomaatilist võimu otsuste elluviimisel. Näiteks Ameerika Ühendriigid, kellel on Maailmapangas lisaks rahastusele ka tugev hääleõigus, on mänginud võtmerolli muutuste elluviimisel riikides, kuhu Maailmapank on hiljem raha laenanud (Johnstone

ja Newell, 2018). Kui jätkusuutlike poliitikate kujundamist on rahvusvahelisel tasandil tulevikku silmas pidades raskem hinnata, siis teadlaste sõnul on oluline vaadata seda, kuidas mõjutab erasektori tootmine ning finantseerimine nende samade riikide kliimaeesmärke. Kuna erasektoril on oluline roll riigi üldises majandusarengus, siis on pankade, ettevõtete ja teiste finantsinstitutsioonide otsused ning investeeringud heaks indikatsiooniks sellest, kuhu suunas riik jätkusuutlikkuse osas liigub. (Newell, 2008) Andriana Vlachou väidab oma artiklis, et jätkusuutlike poliitikate elluviimisel näevad paljud ettevõtted piirangute asemel rohelistes majandusmudelitesse investeerides ennekõike majanduslikke võimalusi ja kasvuruumi. (Vlachou, 2004) Tulevikuinvesteeringute juhtimisel tuleb arvestada ka seni kehtinud arusaamaga, et kui riik on oma kliimapolitiika suhtes liiga ambitsioonikas, suutmata seejuures tagada sujuvat üleminekut taastuvenergiale, siis liigub kapital lihtsalt piirkondadesse, kus energiat on võimalik odavamalt, aga väga tihti ka suurema saastatusega toota (Newell, 2008). Sujuva ülemineku juures tuleb lisaks kapitali liikumisele arvestada ka sotsiaalsete liikumiste ning olukorraga, kus enne jätkusuutliku ärimudeli kasmulikkust on vaja üle elada raskem üleminekuperiood (Porter ja Kramer, 2011; Johnstone ja Newell, 2018; Kanger *et al*, 2020). Teisisõnu näeme, et kui jätkusuutlike poliitikate elluviimine ja koordineerimine poliitilisel tasandil nõuab tihedat koostööd avaliku ja erasektori vahel, siis sama kehtib jätkusuutlikkuse investeeringute puhul. Ryszawska analüüsib oma artiklis, et jätkusuutlikkuse puhul näeme me aina rohkem, et finantseeringute eesmärk ei ole enam mitte kasumi kasvatamine, vaid jätkusuutlike poliitikate toetamine (Ryszawska, 2016). Arvestades tihedalt seotud süsteemi, mis toimib valdkondade ja sektorite üleselt, siis oleks naiivne uskuda, et avalik sektor suudaks uutele tehnoloogiatele üleminekut ja innovatsiooni üksinda finantseerida. Vaadates jätkusuutlikke poliitikaid kui tulevikusuunda ja uut reaalsust, mille poole riigid ja rahvusvahelised organisatsioonid lähiaastakümnete jooksul liiguvad, siis on loogiline, et just finantseeringute ja investeeringute näol on võtmeteguriks erasektor ning eeskätt just finantssektor.

Erasektori majanduslik motivatsioon on üldjuhul lühiajaline ja avaliku sektori roll on luua keskkond, kus erasektor peab mõtlema uutele majandusmudelitele, mis suunaksid finantsasutusi ja ettevõtteid seadma pikaajalisi eesmärke (ÜRO, 2021; Newell 2008). Üks võimalus erasektorit muutuste poole nügida on luua keskkond ja kehtestada lühiajalisi makse, mis sunnivad sektorit innovaatilistele ja jätkusuutlikumatele tehnoloogiatele üle minema (De Haas ja Popov, 2019). Näiteks Saksamaa oli üks esimesi riike, kes rakendas taaskasutusstandardid, mille tulemusel investeerisid mitmed Saksamaa ettevõtted taaskasutatud materjalide tootmisesse ning saavutasid seeläbi maailmaturul eestvedaja rolli (Vlachou, 2004). Ennekõike on oluline, et avaliku ja erasektori vahel tekiks ühine arusaam, kuidas muutuste juhtimist jätkusuutlike poliitikate puhul

ellu viia. Usaldus kahe sektori vahel loob parema pinnase, et jätkusuutlikkus saavutatakse koostööga. Majanduslikust vaatenurgast leiab teaduskirjanduses näiteid sellest, kuidas ettevõtted on oma tegevusega mõjutanud keskkonnapoliitikat. ÜRO Keskkonnaprogrammi sõnul suudetakse tulevikus madalate süsinikdioksiidi näitajate eesmärk saavutada finantssektori investeeringute kaudu (De Haas ja Popov, 2019). Näiteks pankade süsinikjalajälje vähendamisel ei ole küll suur keskkonnamõju, aga suurem mõju avaldub pankade poolt sihitud krediidipoliitikast suurte süsinikjalajälje tootjate suunas (Porter *et al.*, 2019). Seega on jätkusuutlike poliitikate finantseerimisel ja investeeringute juhtimisel sageli eestvedajateks just erasektor ja eeskätt just finantssektor. Kui käesoleva aasta alguses leppisid 19 liikmesriiki ning Euroopa Keskpank kokku raamistikus, mis aitaks kaasa üleminekule jätkusuutlike poliitikate elluviimisel ning nende finantseerimisel, siis leidub näiteid, kus erasektor on sellise ülemineku juba turu tingimustes orgaaniliselt läbi teinud (Euroopa Keskpank, 2021; Porter *et al.*, 2019).

1.4. Finantssektori roll jätkusuutlikkuse finantseerimisel

Jätkusuutlikkuse eesmärkide ja kliimanetraalsuse saavutamine on finantssektori rolli ignoreerides võimatu (Naidoo, 2020). Finantssektori mõju jätkusuutlikkuse investeerimisel aitab liikuda nii majandusliku arengu ja sotsiaalse kaasatuse kui ka kliimanetraalsuse suunas. De Haas ja Popov leidsid oma uuringus, et finantsturgude kaudu tehtud investeeringutel on süsinikjalajälje vähendamisel teatud sektorite lõikes oluline mõju. Riigid, kus investeeringud olid suunatud riskantsematesse ja tihtipeale innovatsioonil või uutel tehnoloogiatel põhinevatesse ettevõtetesse, aitasid süsinikjalajälje näitajat inimese kohta vähendada. Vastukaaluks riikides, kelle finantsüsteem oli ülesehitatud suurtele pankadele ja kelle krediidipoliitika on ajalooliselt olnud pigem konservatiivne, püsis süsinikjalajälje näitaja inimese kohta muutumatu. (De Haas ja Popov, 2019) Uute tehnoloogiate ja riskantsemate investeeringute taga on üldjuhul erainvestorid ja investeerimisfondid. Euroopa Keskpank on soovitanud riikidel luua rohefond, mille eesmärk on investeerida uutesse rohetehnoloogiatesse. Samuti võiksid riigid ühe poliitikasoovitusena nõuda tulevikus pankadelt informatsiooni selle kohta, millised keskkonnaalased näitajad käivad nende ettevõtete kohta, kellele nad raha laenavad. Veel parem oleks luua raamistik, mis annaks finantsasutustele suunised krediidipoliitika kujundamisel ning soodustaks rohetehnoloogiate kasutamist ettevõtetes. (Euroopa Keskpank, 2020) ÜRO Keskkonnaprogrammi finantsinitsiatiiv (UNEP FI) on pankade jaoks kokku pannud vastutustundliku panganduse printsiibid, mis nõuab initsiatiiviga liitunud pankadelt laiapõhjalist portfelli analüüsi, ettevõttesiseste ja -väliste osapoolte

kaasamist ning erinevate mõõdikute kaardistamist ja iga-aastast raporteerimist. UNEP FI printsiibid jagunevad kuueks (UNEP, 2021):

- 1) tegevuse joondamine kestlikkest arengutest lähtuvalt;
- 2) oma tegevuse mõju hindamine ja eesmärkide seadmine;
- 3) vastutustundlikud põhimõtted kliendisuhetes ning teenuste pakkumisel;
- 4) turuosaliste ja erinevate osapoolte vaheline koostöö kestlike eesmärkide saavutamiseks;
- 5) ettevõttekultuuri panustamine ning sotsiaalne võrdsus;
- 6) järjepidev ning eesmärgipärane tegevuse analüüs.

Kuivõrd jätkusuutlike poliitikate finantseerimisel ja investeringute puhul mängib olulist rolli finantssektor, siis seda mitte niivõrd sõltuvalt turu suuruselt, vaid rohkem finantssüsteemist endast. Avaliku ja erasektori vaheline koostöö on oluline sihitud ning eesmärgipäraseid finantseeringuid silmas pidades. Sarnaselt jätkusuutlike poliitikate strateegia elluviimisele, kus on oluline sektoriteülene usaldus ja pikaajalised eesmärgid, on ka muutuste finantseerimisel oluline, et finantssektor oleks kaasatud. Selleks, et ettevõtete ESG poliitika ei oleks ainuüksi investorite ligimeelitamiseks, on vaja nii ühiskondlikku survet kui ka selgeid mõõdikuid. Avaliku sektori seisukohast on paralleelselt vaja kasvatada investeringute mahtu innovatsioonile ning teadus- ja arendustegevusele.

1.5. Kokkuvõtte töö teoreetilisest raamistikust

Jätkusuutlike poliitikate elluviimine on kompleksne poliitikaprobleem, mis nõuab strateegilist ja koordineeritud juhtimist sektorite ja valdkondade üleselt. Teaduskirjandus viitab jätkusuutlike poliitikate analüüsis poliitikate segule, kus jätkusuutlikkuse saavutamist on võimalik vaadelda kui järjepidevat arengut, kus eesmärgi saavutamisel mängivad suurt rolli kõik osapooled. On oluline, et poliitikate koordineerimine ja koostöö toimuks riigi ja erasektori vahel samaaegselt nii ülevalt-alla kui ka alt-ülesse koostöö kaudu. Kuivõrd tänapäeva teaduskirjanduses ei ole jätkusuutlikkuse mõistele selget ja ühemõttelist definitsiooni antud, siis keskendub analüüs majandusliku arengu, kliimaneutraalsuse ja sotsiaalse kaasatuse kestlikule arengule. Jätkusuutlike poliitikate koordineerimine ja koostöö on keeruline ja kompleksne, sest nõuab osapooltelt vastastikust initsiatiivi ja motivatsiooni. Omavahel tihedalt seotud süsteemis ei ole võimalik protsessi lineaarselt jälgida ja juhtida, vaid on vaja pilootprojekte ning pidevat protsessi analüüsi.

Kuna jätkusuutlikkuse saavutamine nõuab suures mahus investeringuid, mida avalik sektor üksi ei suuda finantseerida, siis on avaliku sektori seisukohast oluline luua usaldusväärne koostöö erasektoriga, kelle abiga saavutada kliimanetraalsus ning lisaks sellele majanduslik areng ja sotsiaalne kaasatus. Finantssektori roll investeringute juhtimisel on oluline, sest juba täna kasvab finantssektori suunas regulatiivne ning ühiskondlik surve jätkusuutlikkuse arendamisel. Lisaks on finantssektoril oluline mõju motiveerida ettevõtteid liikuma jätkusuutlikumate majandusmudelite poole. Seega võib jätkusuutlike poliitikate elluviimist vaadelda kui seotud süsteemi, kus era- ja avaliku sektori vaheline koostöölooli on finantssektor, kelle abil juhtida ühiskondlikku muutust ettevõtete ärimudelites ja indiviidide käitumisharjumustes. See, kui hästi avalik sektor suudab koostöös finantssektoriga jätkusuutlikkuse eesmärke täita, peegeldab seega ka seda, kui edukas on riik rahvusvaheliselt jätkusuutlikusse arengusse panustamisel.

2. EMPIIRILISE TÖÖ MEETODIKA

Magistritöö teine osa analüüsib Eesti riigi ja finantssektori vahelist jätkusuutlike poliitikate koordineerimise protsessidisaini ning võtmeosapoolte arusaamu ja väljakutseid tänases kontekstis, toetudes oma analüüsis teoreetilisele raamistikule. Autorile teadaolevalt ei ole Eestis varem jätkusuutlikkuse kontekstis finants- ja avaliku sektori vahelist koostööd uuritud. Andmete kogumiseks on kasutatud dokumendianalüüsi ning pool-struktureeritud intervjuusid.

Töö empiirilise osa analüüsiks on valitud kvalitatiivne uurimismeetod. Kvalitatiivne uurimismeetod aitab hetkeolukorda mõista, kui uurimisteema on uus ja vähe uuritud. (Patton, 2014) Kvalitatiivne analüüs aitab mõista ja kaardistada erinevate osapoolte tunnetuslikku arusaama osapoolte rollist ning võimalikke väljakutseid (Õunapuu, 2014). Seega on töö hetkeolukorda avastav ja kirjeldav. Tulenevalt töö uurimisküsimustest, mille eesmärk on analüüsida, kuidas on disainitud jätkusuutlike poliitikate juhtimine ja koordineerimine finants- ja avaliku sektori vahel, on oluline kaardistada hetkeolukorda ja osapoolte nägemust sektoriteülesest koostööst. Kuna varasemad uuringud, millele toetuda, puuduvad, siis on uurimuse eesmärk kirjeldada ennekõike hetkeolukorda ja väljakutseid ning analüüsida seda töö teoreetilise raamistiku alusel.

Dokumendianalüüsi eesmärk on analüüsida jätkusuutlikkuse strateegiaid Eesti finants- ja avalikus sektoris. Analüüsi pinnalt on võimalik võrrelda strateegiate eesmärgi ning tegevuskavasid. Dokumendianalüüsis on kasutatud pankade ESG poliitikadokumente ja strateegiaid ning „Eesti 2035“ ja „Kliimamuutustega kohanemise arengukava“. Vastavate dokumentide analüüs annab ülevaate finants- ja avaliku sektori strateegiaeesmärkide kattuvusest ning tegevuskavadest. Dokumendianalüüs pakub ennekõike toetavat raamistikku pool-struktureeritud intervjuudest saadud informatsioonile, kuna strateegiate analüüsist selgub ennekõike soovitud tulem, mille poole liigutakse, kuid ei selgu täpne protsessi disain, kuidas muutusi juhitakse. Valitud dokumendid on avalikkusele kättesaadavad.

Intervjuud valdkonnaspetsialistide ja vastutavate ametnikega ehk võtmeisikutega võimaldavad koguda andmeid, mis aitavad uurimisprobleemist paremini aru saada ning pakuvad

eksperthinnanguid valdkonna analüüsiks (Brown ja Hale, 2014). Magistritöö raames tuvastati ESG valdkonna eestvedajad Eesti pankades, Riigikantseleis poliitikate koordineerimisega tegelevad ametnikud ning teooriale tuginedes seotud osapoolena ka Eesti Pank. Selle tulemusel koondus valim, kuhu kuulus 7 inimest. Magistritöö käigus sooviti intervjuu läbi viia ka Luminor panga ESG valdkonnajuhi ja Eesti Panga esindajaga, kuid intervjuude kokkuleppimise ajal ei leitud sobivat aega, mistõttu jäid need intervjuud ära. Seega jäi valimisse 5 inimest. Valimi koostamisel lähtuti loogikast kaasata lisaks finantssektori esindajatele avalikust sektorist poliitika koordineerimise ja kaasamispoliitika eksperdid. Intervjuude käigus selgus, et olulise osapoolena tuleks arvestada ka Eesti Pangaliidu kui pankade katusorganisatsiooni esindajaga. Pools-struktureeritud intervjuud viidi seega läbi 6 inimesega – Riigikantselei kahe ametniku, pangaliidu esindaja ning kolme Eestis tegutseva suurima panga (Swedbank AS, AS SEB Pank, AS LHV Pank) ESG valdkonna eest vastutavate esindajatega. Antud uurimuses keskendus autor kahe sektori kaasamisele, mis loob tööle olulise väärtuse, kuna võimaldab võrrelda kahe sektori vahelisi ühiseid arusaamu ning väljakutseid jätkusuutlikkuse saavutamisel. Teadlikult ei kaasanud autor erinevate ministeeriumite esindajaid, kuna see oleks tänases kontekstis uurimuse fookuse liiga laiaks ajanud. Edaspidistes uurimustes võiks tulevikus sarnases analüüsis kaardistada ka jätkusuutlikkusega tegelevate ministeeriumite esindajate seisukohti ning arusaamu.

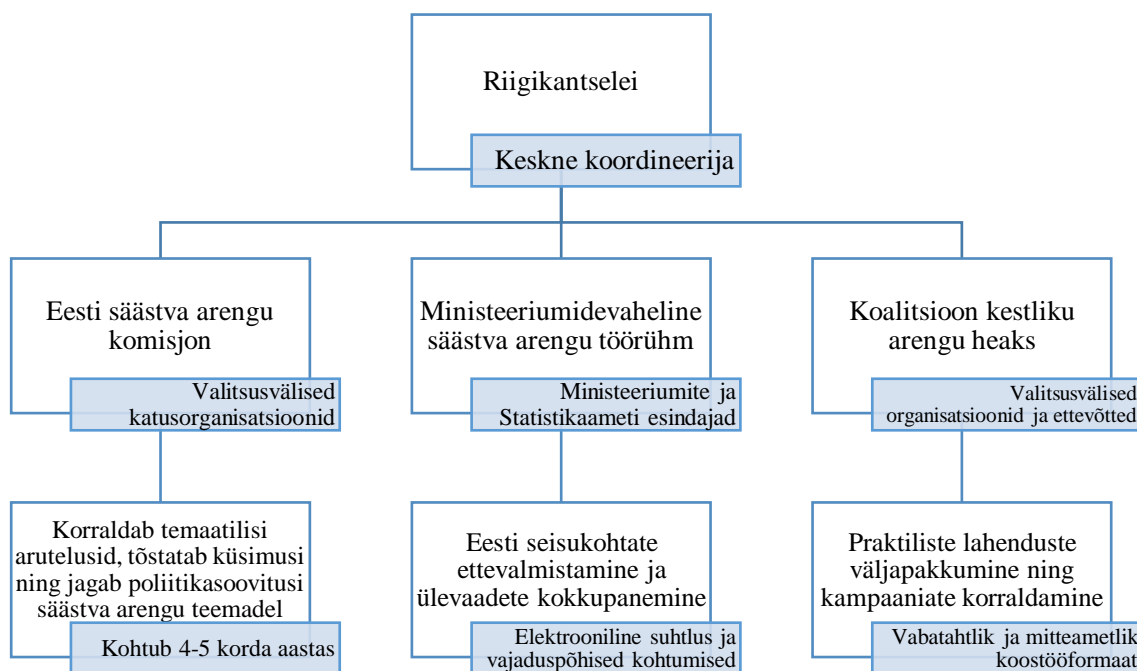
Pool-struktureeritud intervjuud viidi läbi virtuaalselt, kasutades Microsoft Teams ja Zoom keskkonda. Intervjuude ajal tehti märkmeid ning intervjuud salvestati helifailina. Jätkusuutlike poliitikate koostöö ja koordineerimise analüüsimiseks koostati küsimused lähtuvalt teoreetilises raamistikus analüüsitud Klijn ja Koppenjan protsessi analüüsitud mudelist. Klassikaline kvalitatiivse uurimismeetodi eesmärk on teooriale tuginedes kaardistada hetkeolukord (Patton, 2002). Küsimuste koostamine eeldab teooria läbitöötamist ning suunavate küsimustega on võimalik uurida miks ja kuidas poliitikaid juhitakse (Rubin ja Rubin, 1995). Analüüsitud lähtuvalt koostas autor uurimisküsimused, mis võimaldavad kaardistada finants- ja avaliku sektori vahelise koostöö koordineerimise protsessid.

Pool-struktureeritud intervjuude ja dokumendianalüüsi alusel on võimalik analüüsida finants- ja avaliku sektori vahelist koostööd ning väljakutseid jätkusuutlike poliitikate elluviimisel. Teoreetilisest analüüsist lähtuvalt keskendub magistritöö uurimuse osa jätkusuutlike poliitikate koordineerimise ja koostöö strateegia analüüsile.

3. JÄTKUSUUTLIKE POLIITIKATE ELLUVIIMISEST EESTIS

3.1. Ülevaade jätkusuutlike poliitikate strategiatest Eestis

Pikaajaliselt on Eestil säästva arengu eesmärkidega tegelemise kogemus juba alates 1995. aastast, kui võeti vastu säästva arengu seadus. Kümme aastat hiljem kinnitati säästva arengu strateegia raamdokument „Säästev Eesti 21“, mis keskendub neljale põhieesmärgile: kultuuriruumi elujõulisus, heaolu kasv, sidus ühiskond ja ökoloogiline jalajälg. Tänapäevaks lähtub Eesti nii ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärkidest kui ka pikaajalisest riiklikust strateegiast „Eesti 2035“, kuhu on ülemaailmsed säästva arengu eesmärgid vastavalt valdkondade kaupa arengukavadesse integreeritud. 2020. aastal koostatud ülevaate kohaselt hinnati Eesti tegevust jätkusuutlike poliitikate elluviimisel üldiselt heaks. Jätkusuutlike poliitikate elluviimist koordineerib keskselt Riigikantselei koostöös ministeeriumite, vabäühenduste, organisatsioonide ja ettevõtetega (vt Joonis 1). (Riigikantselei, 2020)

Joonis 1. Säästva arengu eesmärkide koordineerimine Eestis

Allikas: autori koostatud „Ülevaade ÜRO tegevuskava 2030 elluviimisest Eestis“ alusel

Säästva arengu eesmärkide saavutamisel on üks oluline eesmärk saavutada kliimanetraalsus. Eesti kliimaeesmärkide põhialused on kirja pandud kliimapoliitika visioonidokumenti „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050“, kus on sõnastatud põhimõtted ja poliitikasuunad, mis

annavad selge suuna eesmärgipäraselt valdkondlike poliitikate edendamiseks ja uuendamiseks. Kliimapoliitika pikaajaliseks fookuseks on motiveerida erasektorit ja ühiskonda laiemalt selleks, et soodustada majanduskasvu läbi rohetehnoloogiatel põhinevate toodete ja teenuste arendamise, rakendamise ja müügi. (Keskkonnaministeerium, 2016) Alates 2005. aastast arendab Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum (VEF) vastutustundlikku ja jätkusuutlikku ettevõtlust eesmärgiga motiveerida oma liikmeid panustama ettevõtete endi, ühiskonna ja riigi jätkusuutlikusse arengusse (VEF, 2021). Samuti on Eestis sektoriteülese koostööplatvormina Rohetiigri eesmärk tuua kokku era-, vaba- ja avaliku sektori esindajad, et ühiselt kliimaneutraalsuse ja tasakaalus majanduse suunas liikuda. (Rohetiiger, 2021) Seega on Eestis mitmeid platvorme ning suhtlusvõrgustikke, mis soovivad kokku tuua erinevate sektorite esindajad selleks, et ühiselt jätkusuutlike poliitikate elluviimisesse panustada ning oma tegevusi koordineerida. 2019. aasta 3. oktoobril võttis Vabariigi Valitsus vastu otsuse, millega Eesti toetab Euroopa Komisjoni plaani kliimaneutraalsuse saavutamiseks aastaks 2050. Jüri Ratas sõnas peaministrina, et: „Olen veendunud, et iga euro, mille investeerime kliimamuutuste pidurdamisse ja uutesse tehnoloogiatesse, annab meile mitmekordselt tagasi nii jõukuses kui ka elukvaliteedis. Seda näitas ka nädala alguses avalikustatud SEI Tallinna uuring. Tänu valminud uuringule on meil teekaart, kuidas kliimamuutuste pidurdamisesse targalt investeerida“. (Valitsuse kommunikatsioonibüroo, 2019) Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskuse uuringu kohaselt nõuab kliimaneutraalsuse saavutamine lisaks tarkadele investeeringutele ka koordineeritud koostööd era- ja avaliku sektori vahel. (SEI, 2019)

2016. aastal valmis „Kliimamuutustega kohanemise arengukava“, kus hinnati eraldi valdkonnana kliimamuutuste mõju pangandus- ja finantssektorile. Uuringust selgus, et kuigi finantssektor on võtnud kliimamuutuste vastases võitluses juhtrolli, siis otsene mõju pankadele avaldub igapäevategemiste (kontorihoonete üldkulud, elektrooniline pangandus ning uute finantstoodete väljatöötamine) ja kliimamuutustega kohanemise poliitikate kaudu. Samas kaudsed mõjud on pankadel oluliselt suuremad ning on rohkem seotud äritegevusega, mõjutades nii potentsiaalset kasumit kui ka äririske. Tartu Ülikooli teadlaste poolt läbiviidud uuringu alusel ei ole Eesti pangandussektor olnud seni piisavalt kaasatud poliitikate kujundamisse, kuigi finantssektoril on tugev roll erinevate sektorite mõjutamisel finantseerimistingimuste kaudu. (Sammul *et al.*, 2015) Viimastel aastatel on Eesti pangandussektoris jõudsalt kasvanud vastutustundliku ja jätkusuutliku panganduse arendamine. Alates 2020. aastast on näha, et kõik neli Eesti suuremat panka panustavad üha jõulisemalt oma strateegiates ja äritegevuses ESG valdkonna arengusse. (EstWatch, 2021) Kui seni on kliimapoliitika strateegiate kaasamisprotsessis olnud erasektori

katusorganisatsioonid ja ettevõtted, siis tulevikus võiks kasvada ka finantssektori roll ning koostöö säästva arengu eesmärkide saavutamisel. Teoreetiline analüüs soovib võrgustikupõhise juhtimise puhul luua vastastikusel usaldusel põhinev platvorm, mille kaudu ühise eesmärgi poole liikuda.

Järgnevalt on töö analüüsis lähtunud teoorias käsitletud Klijn ja Koppenjan protsessi analüüsitud mudelist, mis soovib võrgustikupõhist koostööprotsessi analüüsida nelja sammu kaudu (Klijn ja Koppenjan, 2016):

- 1) osapoolte kokkutoomine;
- 2) protsessi integreerimine;
- 3) protsessi integratsiooni hindamine;
- 4) muutuste juhtimise strateegia loomine.

Empiirilise analüüsi käigus lähtutakse uurimuse käigus pool-struktureeritud intervjuudest kogutud informatsioonist ning dokumendianalüüsist.

3.2. Osapoolte kaardistamine ja sidumine

Teaduskirjandus soovib ettevõtetel, kes soovivad jätkusuutlike poliitikate elluviimisesse oma tegevusega panustada, kaardistada strateegia koostamisel valdkonnad, kus ja kuidas ettevõtte tegevuse mõju muutuste juhtimisel avaldub (Porter ja Kramer, 2006). Jätkusuutliku panganduse ja ESG valdkonna areng on Eestis kiiresti arenev valdkond, mis on viimase kahe aastaga teinud suure arenguhüppe. Kõik suuremad Eesti pangad on lähtuvalt ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärkidest (SDG) kaardistanud põhieesmärgid, mille saavutamisel on nende äritegevusel kõige suurem mõju (vt Joonis 2). Uurimuse käigus analüüsitud kolme panga põhilised fookuseesmärgid kattuvad kõigil vaid tööhõivesse ja majanduskasvu (SDG 8. eesmärk) panustamises. Põhiliste fookusteemade erisus tuleneb tõenäoliselt sellest, et Rootsi emapankadega SEB ja Swedbank on oma strateegiates välja toonud 4 fookuseesmärki ning lisanud sõltuvalt toodetest või valdkonnast veel lisaeesmärgid. Seevastu LHV on oma ESG poliitikas kirjeldanud 5 põhilist fookusteemat, millele toodete ja teenuste üleselt keskendutakse. Swedbank on oma eesmärkides välja toonud, et lisaks neljale fookuseesmärgile panustatakse eraldi teemadena (Swedbank, 2021):

- „Jätkusuutlikud töötajad“ (SDG 3. eesmärk, 5. eesmärk ja 10. eesmärk);
- „Fossiilivaba ühiskond“ (SDG 7. eesmärk, 9. eesmärk, 11. eesmärk ja 13. eesmärk).

Lisaks on Swedbank avaldanud kliimamuutuseid puudutava positsioonidokumendi, kus kirjeldatakse Swedbanki põhimõtteid ning seisukohti jätkusuutlikkuse panustamisel (Swedbank, 2021b). SEB strateegia on lahti kirjutatud suunised, kus lisaks fookuseesmärkidele lähtutakse eraldi teemadena (SEB, 2019):

- „Jätkusuutlikkuse finantseerimine“ (SDG 7. eesmärk, 9. eesmärk, 11. eesmärk, 13. eesmärk, 17. eesmärk);
- „Jätkusuutlikkuse investeerimine“ (SDG 4. eesmärk, 5. eesmärk, 7. eesmärk, 8. eesmärk, 10. eesmärk, 13. eesmärk);
- „Innovatsioon ja ettevõtlus“ (SDG 4. eesmärk, 8. eesmärk, 9. eesmärk, 17. eesmärk);
- „Vastutustundlik ja kaasav nõustamine“ (SDG 4. eesmärk, 6. eesmärk, 13. eesmärk);
- „Meie inimesed“ (SDG 5. eesmärk, 3. eesmärk).

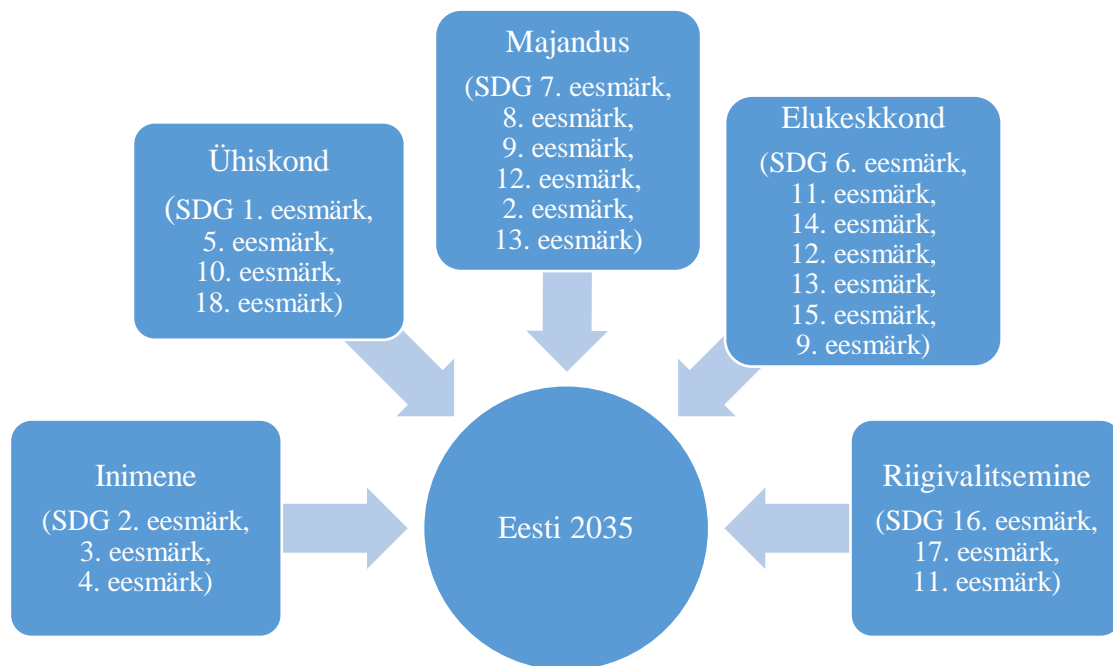
Swedbank AS	AS SEB Pank	AS LHV Pank
<ul style="list-style-type: none"> • Kvaliteetne haridus (SDG 4. eesmärk) • Tööhõive ja majanduskasv (SDG 8. eesmärk) • Säστεv tootmine ja tarbimine (SDG 12. eesmärk) • Rahumeelsed ja kaasavad institutsioonid (SDG 16. eesmärk) 	<ul style="list-style-type: none"> • Tööhõive ja majanduskasv (SDG 8. eesmärk) • Tööstus, uuendus ja taristu (SDG 9. eesmärk) • Kliimamuutuste vastased meetmed (SDG 13. eesmärk) • Rahumeelsed ja kaasavad institutsioonid (SDG 16. eesmärk) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaotada kõikjal vaesus (SDG 1. eesmärk) • Jätkusuutlik energia (SDG 7. eesmärk) • Tööhõive ja majanduskasv (SDG 8. eesmärk) • Säστεv tootmine ja tarbimine (SDG 12. eesmärk) • Kliimamuutuste vastased meetmed (SDG 13. eesmärk)

Joonis 2. Pankade ÜRO jätkusuutliku arengu põhieesmärgid

Allikas: autori koostatud (SEB 2019; Swedbank 2021; LHV 2020 alusel)

Põhjused, miks analüüsis osalenud kolme panga strateegiad ja ÜRO jätkusuutliku arengu fookuseesmärgid on erinevad, tulenevad tõenäoliselt sellest, et Rootsi emapankadega SEB ja Swedbanki ESG poliitikad on grupiüleised ning koostatud Rootsi peakontoris. Põhjamaades on ESG valdkonna arenguga tegeletud kauem ning seetõttu võib järeldada, et lähenemine ning jätkusuutlikkuse protsesside juhtimine on süsteemsem ja parem. Teisalt tuli intervjuudest finantssektori esindajatega välja, et kuigi SEB ja Swedbank lähtuvad grupiüleestest juhistest ja

poliitikast, siis arvesse tuleb võtta ka Eesti eripärasid ning ettevõtluskeskkonda (nt. põlevkivisektor). Ühtlasi tunnistasid kõik finantssektori esindajad, et klientidelt tulenev surve on täna aina enam kasvamas ning ühiskondlik debatt jätkusuutlikkuse teemadel nõuab ka pankadelt aina suuremat panust ja läbipaistvamat raporteerimist selle osas, kuhu, kuidas ja kellele investeringuid jagatakse ja laene antakse.

Joonis 3. Eesti 2035 eesmärgid ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärkidega (SDG)
Allikas: autori koostatud (Eesti 2035 eesmärgid, 2021 alusel)

Võrreldes „Eesti 2035“ strateegia aluspõhimõtteid (vt Joonis 3) selgub, et kokkupuutepunktid pankade ESG poliitikates väljatoodud fookuseesmärkidel ning Eesti riigi strateegiates on sektoriülevalt arvestades kõikides valdkondades. Intervjuus avaliku sektori esindajaga toodi välja, et kuivõrd kõikide valdkondade arendamine „Eesti 2035“ strateegias on oluline, siis viis prioriteetsemat ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärki oleksid: tervis (SDG 2. eesmärk), haridus ja elukestev õpe (SDG 4. eesmärk), energeetika (SDG 7. eesmärk), tööhõive ja majanduskasv (ning innovatsioon) (SDG 8. eesmärk), säästev tarbimine ja tootmine (SDG 12. eesmärk). Sellest tulenevalt saab järeldada, et Eesti riigi ja analüüsis osalenud pankade fookusprioriteetid kattuvad järgmiselt:

- Swedbanki ja Eesti riigi ühised fookuseesmärgid on haridus ja elukestev õpe (SDG 4. eesmärk), tööhõive ja majanduskasv (SDG 8. eesmärk) ning säästev tootmine ja tarbimine (SDG 12. eesmärk);

- SEB ja Eesti riigi ühine fookuseesmärk on tööhõive ja majanduskasv (SDG 8. eesmärk);
- LHV ja Eesti riigi ühised fookuseesmärgid on tööhõive ja majanduskasv (SDG 8. eesmärk) ning säästev tootmine ja tarbimine (SDG 12. eesmärk).

Seega on finantssektori seatud jätkusuutlikkuse eesmärgid seotud kõikide „Eesti 2035“ strateegia valdkondadega. Selleks, et komplekssete poliitikaprobleemide puhul lahenduste väljatöötamist koordineeritud koostöö alusel juhtida, on vaja aru saada, mis otsuseid kaasatud osapooled teevad (Klijn ja Koppenjan, 2016). Intervjuudest selgus, et finantssektori esindajate jaoks on jätkusuutlikud poliitikad defineeritud ESG poliitikate ja strateegiate kaudu, mis esiteks annavad lähtepunkti selleks, kuidas oma tooteid ja teenuseid vastutustundlike põhimõtete alusel arendada ja mõõta ning teiseks suunised selleks, kuidas panustada ühiskonna teadlikkuse tõstmisesse vastutustundlike teemade osas. Avaliku sektori esindajate sõnul on jätkusuutlike poliitikate defineerimine üksi liiga lai mõiste ning on seotud erinevate poliitkatega, mis käivitavad muutusi majanduse ja ühiskonna toimimisel ning mõjutavad meie elukeskkonda ja inimeste tarbimisharjumusi.

Era- ja avaliku sektori vahelise sidusa ja eduka koostöö koordineerimiseks on vajalik suhtlusvõrgustike loomine. Hetkel ei ole avaliku sektori ja finantssektori vahel regulaarset suhtlust, mis aitaks osapooltel mõista, kuidas eraldiseisvalt jätkusuutlike poliitikate elluviimisesse valdkondadeüleselt ja strateegiliselt panustatakse. Kuigi ühised eesmärgid kattuvad, siis on finantssektori esindajate sõnul suurim murekoht kommunikatsioon ning võimalus poliitikate elluviimisele kaasa aidata. Ühtepidi võib see olla tingitud asjaolust, et Eesti riik on oma strateegiate ja tegevuskavade kommunikeerimisel nõrgem kui seda on info ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärkidest, mis on organisatsioonide strateegiatesse sisse kirjutatud. Teisalt lähtub avalik sektor poliitikate kujundamisel kaasamispoliitika põhimõtetest ning ootab erasektorilt eraldi initsiatiivi ja vastutuse võtmist seal, kus konkreetset probleemi nähakse.

*„Riik ja erasektor käivad natukene paralleelmaailma pidi, kus riigi tegevus ei jõua pankadesse.“
(finantssektori esindaja 2)*

„[Finantssektori kaasamist on] vähe. Meil ei ole väga seda lüli riigiga, et me nendes (jätkusuutlike poliitikate kujundamise toim.) otsustes kaasas oleksime. Eks meil ole kliendid, kelle kaudu me saame rääkida“ (finantssektori esindaja 3)

„Ma ei näe riigi poolelt (jätkusuutlike poliitikate juhtimisel toim.) juhti. Riiklik strateegia on killustunud erinevate ministriumite vahel ja igaüks püüab oma osa teha, aga

ministeeriumitevahelist kokkulepet, kes jätkusuutlikke poliitikaid veab, ei ole näha.“ (Pangaliidu esindaja)

„Ilmselt esineb finantssektoris samasugust agressiivset ootamist nagu mõnikord riigiasutustes, mistõttu üksteisele ei läheneta. Fookus tuleb panna lahendustele“ (Riigikantselei ametnik 1)

Finantssektor soovib oma tegevusega panustada laiemalt ühiskonna jätkusuutlikku arengusse, kuid mõju jätkusuutlike poliitikate kujundamisel on kaudne ning avaldub ennekõike investeringute ja krediidipoliitika kaudu. Avaliku sektori hea kaasamise tava eeldab, et initsiatiiv tuleks huvigruppide ja seotud osapoolte suunalt (Riigikantselei, 2020). Kui teadlikkuse tõstmisesse ühiskonnas panustasid 2020. aastal nii LHV, SEB, Swedbank kui Luminor, siis ainult LHV ja SEB panustasid avalikult aruteludesse, kuidas riiklikul tasandil või seadusandluse kaudu toetada üleminekut säästvale majandusele. (Lilleväli, 2021) Intervjuude käigus tõid finantssektori esindajad välja, et jätkusuutlike poliitikate kujundamisel on finantssektor otsustusprotsessidesse kaasatud juhul, kui pankade esindajad on olemasolevatesse võrgustikesse juba kaasatud või suheldakse konkreetse teemavaldkonna raames vastutava ministeeriumiga otse.

„Meie (peamiseks toim.) koostööpartneriks on olnud ühelt poolt Keskkonnaministeerium ja teiselt poolt Rahandusministeerium.“ (Pangaliidu esindaja)

Kuivõrd finantssektori osapooled tunnistavad, et keskse koordineerija rolli peale valdkondadeülele on mõeldud, siis toimivat mehhanismi täna veel ei ole. Finantssektori esindajad tõid välja, et kuna Eesti on väikeriik ning teoorias on poliitikakujundajate või tippametnikega kontakti loomine suhteliselt lihtne, siis praktikas on õigete inimesteni keeruline jõuda. Loogiline lüli avaliku sektori ja finantssektori vahel oleks pangaliit, kelle eesmärk on pangandussektori tegevuste koordineerimine ja arendamine (Pangaliit, 2021).

„Pangaliit katusorganisatsioonina võib olla see, kes jagab [riigi poolt tulevat] infot pankadele eraldi edasi. Sellest piisab ja [riik] ei pea minema eraldi iga panga juurde.“ (finantssektori esindaja 2)

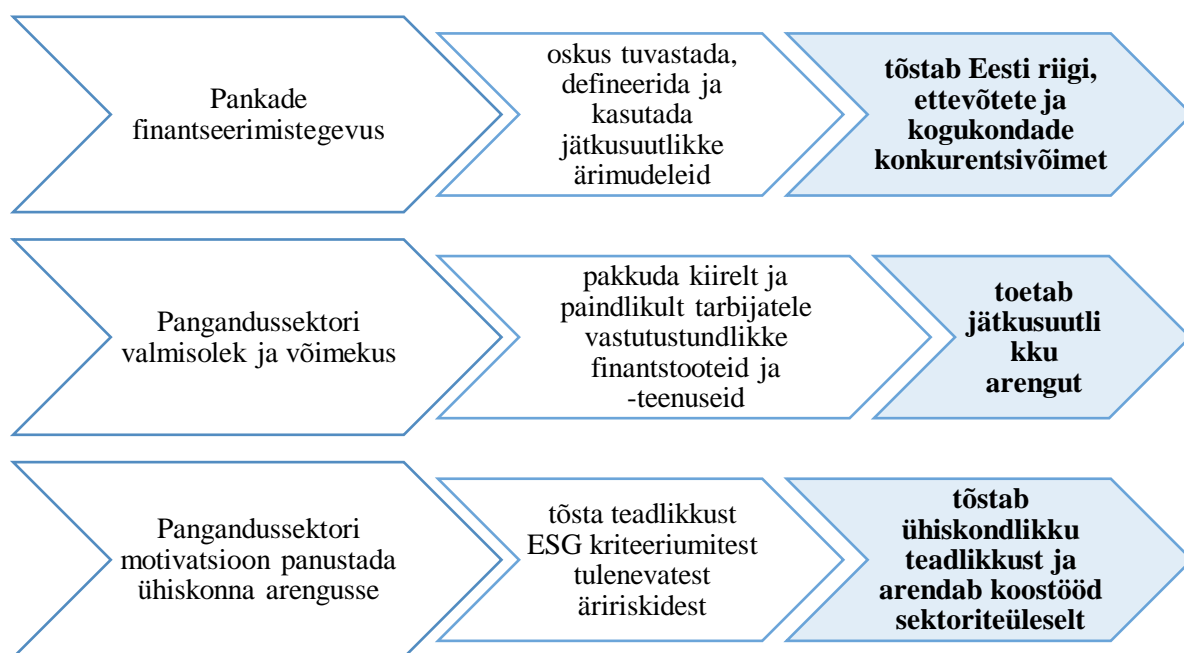
„Finantssektorit esindavad meie jaoks vastavad katusorganisatsioonid. Pangaliit on Eestis see, kellel on kõige tihedam side erinevate poliitikakujundajatega.“ (Riigikantselei ametnik 1)

Analüüsides üldiselt osapoolte kaardistamise ja sidumise faasi, on soodne pinnas koostöö loomiseks finantssektori ja avaliku sektori vahel olemas. Tervikuna võib järeldada, et jätkusuutlike poliitikate eesmärk on mõlema osapoole jaoks parandada konkurentsivõimet. Probleemi sisuline

komplekssus avaldub selge ja üheselt mõistetava definitsiooni puudumises mõistele „jätkusuutlikud poliitikad“, mistõttu ei ole senine koostöö olnud valdkondadeüleiselt ka selgelt koordineeritud. Finantssektori puhul on oluline näidata üles suuremat initsiatiivi ning vastutust jätkusuutlikel teemadel avalikult kaasa rääkida ja oma ESG poliitikate ja strateegiate tutvustamisel avalikule sektorile. Finantssektori initsiatiiv aitaks lahendada ka probleemi sisulist kompleksust, sest finantssektori fookusteemad ja võime poliitikakujundamisel kaasa rääkida või jätkusuutlikkusse panustada on kitsamalt defineeritud pankade toodete ja teenuste kaudu. Nii avalik kui ka finantssektor näevad ühiseid koostööpunkte ning võimalust olemasolevate suhtlusvõrgustike paremaks ära kasutamiseks, kuid usaldusliku koostöö puhul on keskse koordineerija rollist olulisem mõlema poole aktiivsus ja soov koostööd arendada. Seega võiks keskenduda lahenduste väljatöötamisele nii olemasolevates suhtlusvõrgustikes finantssektori ja avaliku sektori vahel kui ka valdkondadeüleises strateegia juhtimises avalikus sektoris laiemalt.

3.3. Protsessi integreerimine

Protsessi integreerimise faasis on oluline luua platvorm, kus ühise kokkuleppe alusel on seotud osapooltel võimalik koos toimida ning eesmärgipäraselt tegevusplaan koordineerida. Keskne koordineerija peaks omama ülevaadet sellest, kuidas erinevad osapooled strateegiaid juhivad. (Klijn ja Koppenjan, 2016) Platvorme, mille kaudu finantssektori esindajad kokku tulevad ja ühiste eesmärkide nimel töötavad, on mitu – Eesti Pangaliit, Finance Estonia, Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum, Rohetiiger. Peamiseks jätkusuutlike poliitikate elluviimise ja koordineerimise suhtlusvõrgustikuks on täna pangaliit. 2020. aastal loodud Eesti Pangaliidu jätkusuutliku panganduse toimkonnas kohtutakse regulaarselt ning platvormi peamine eesmärk on infovahetus ja ühiste tegevuste koordineerimine (vt Joonis 4). Pangaliidu üks strateegiline eesmärk aastateks 2020–2022 on riigile toeks olla kliimaneutraalsuse saavutamisel (Pangaliit, 2021). Pangaliit (vastutuse pilootprojektis osaleda on andnud Coop, LHV, Luminor, SEB ja Swedbank) on koostöös avaliku sektoriga (Keskkonnaministeerium ja Rahandusministeerium) alustanud kestliku rahastamise pilootprojektiga, mille eesmärk on kaardistada andmete korje ja järelvalvega seotud nõudmised ning testida pankade võimekust regulatsioonide kasutuselevõttuga. (Maasel, 2021)

Joonis 4. Pangaliidu jätkusuutliku panganduse toimkonna eesmärgid
Allikas: autori koostatud (Pangaliit, 2021 alusel)

Intervjuudest finantssektori esindajatega tuli välja, et jätkusuutlikkuse teemaga tegelemine ja areng on pankades erineval tasemel. Pangaliidu jätkusuutliku panganduse toimkonnas on välja toodud kitsaskohad (Maasel, 2021):

- info ja tegevuskavad on erinevad Eesti pankades ja Eestis tegutsevates pankades;
- prioriteete on keeruline seada, kuna ESG valdkond on keeruline ja lai;
- puudub hea praktikate jagamise tunnetus.

Pangaliidu esindaja tõi välja, et toimkonna moodustamisel 2020. aastal olid pankade esindajad peamiselt kommunikatsiooninimesed, mis viitas kaudselt asjaolule, et jätkusuutlikkuse teemaga tegeleti rohkem kui kommunikatsiooniküsimusega. Tänapäevaks on toimkonnas rohkem ESG valdkonnale keskendunud sisuinimesi, kes oma igapäevatöös keskenduvad strateegia ja protsesside juhtimisele, mis on ühtlasi aidanud ka valdkonna arengule väga palju kaasa. Kuna SEB ja Swedbanki ESG poliitika raamdokumendid on kinnitatud peakontorite poolt Rootsis, kus on valdkonda puudutavat kogemust ja häid praktikaid rohkem, siis on SEB ja Swedbank olnud varasematel aastatel pangandussektoris ESG poliitikate kujundamisel eestvedaja rollis (vt Tabel 1). Teisalt selgus intervjuudest, et kuigi ESG poliitikate kogemus ning head praktikad on Rootsi emapankadega SEB-l ja Swedbankil olemas, siis praktikas tuleb väga palju arvestada Eesti eripäradega.

Tabel 1. Pankade vastutustundlikkuse võrdlus (vastutustundlikkus pankades skaalal 0-100%)

Vastutustundliku panganduse koondtulemus	LHV	Luminor	SEB	Swedbank
2020. aastal	1%	1%	34%	21%
2021. aastal	39%	27%	39%	29%

Allikas: (Lilleväli, 2021)

„Kui peakontorid on Põhjamaades (Rootsis toim.), siis väga suur mõjutegur on olnud see, mida on peakontorid [oma strateegias] öelnud. Kui peakontor on Põhjamaades (Rootsis toim.), siis see [ESG poliitika] on olnud fookusteema juba ammu.“ (Pangaliidu esindaja)

„Swedbank ja SEB on selles mõttes heas positsioonis, et meil on suured pangad ja tiimid Rootsis, kes tegelikult kommunikeerivad meile seda teavet (rahvusvaheline seadusloome ja Euroopa regulatsioonid toim.) Eestisse. Aga Eesti pankadel on natukene keerulisem positsioon, sest nad peavad seda informatsiooni ise läbitöötama“ (finantssektori esindaja 2)

Swedbank on ainsana Eestis avaldanud strateegia, eesmärgid ja mõõdikud, mille alusel hinnata, kuidas panustab Swedbank Investeerimisfondide AS pensionifond K60 portfelligasandil kasvuhoonegaaside heite vähendamisse ja seeläbi toetab panga eesmärki kliimamuutuste pidurdamisel. Samas toob 2021. aasta alguses avaldatud EstWatch raport välja, et ESG valdkonna indikaatorite analüüsis ei ole Swedbank ühegi mõõdetava kriteeriumi koondtulemuse alusel eestvedaja rollis. Kõige enam arvestavad koondtulemuste põhjal ESG juhtimispõhimõtetega SEB ja LHV, kes on analüüsitud kriteeriumite järgi kõige paremini kaasanud osapooli ning panustanud vastutustundlikkuse strateegia ja eeskirjade ning finantssektori edendamise protsessidesse. (Lilleväli, 2021) Võrdlustabelis väljatoodud tulemustest (vt Tabel 1) võib siiski järeldada, et ESG poliitika areng on Eesti pangandussektoris veel üsna algusjärgus ning pangandussektori mõju jätkusuutlike poliitikate elluviimisele on seetõttu ka keeruline hinnata.

Tartu Ülikooli teadlased on samuti oma analüüsis välja toonud, et finantssektori roll kliimamuutustega võitlemisel on Eestis aastatega kasvamas, kuna pangad mõjutavad oluliselt ettevõtteid ja erinevaid sihtrühmi oma finantseerimistingimuste ja raporteerimisnõuete kaudu. Avaliku sektori seisukohast on oluline luua keskkond, kus pangandussektoril on võimalused

vajalike investeringute finantseerimiseks. (Sammul *et. al*, 2016) Finantssektori esindajate sõnul on pankadel võimalik oma krediidipoliitikat ka täna ilma riigi abi või selge suunata vastutustundlike põhimõtete alusel kujundada. Tingimused, mille pangad ettevõtetele seavad, et jätkusuutlikumate lahenduste peale üle minna, sõltuvad suuresti pankade enda krediidipoliitikast. Krediidipoliitika ning investeringute kaudu on pankadel võimalik panustada rohelisse üleminekusse. Teisalt võib pankade krediidipoliitika või investeerimisotsus vastupidi hoogustada kliimamuutust või elurikkuse kadu. (Lilleväli, 2021) ESG poliitikate ja strateegia kaudu näevad pangad täna oma otsest mõju ja võimalust panustada kliimamuutuste vastasesse võitlusesse. Intervjuudes toodi välja, et kuigi finantssektori seisukohast on riiklikud arengukavad ja strateegiad olulised, siis ei mõjuta need pankade igapäevatööd, vaid on pigem pikaajaliseks poliitiliseks suunaks. Pangad on oma ESG poliitikate ja strateegiate koostamisel keskendunud peamiselt ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärkidele.

„Ettevõtte dokumentatsioon peab olema riikliku strateegiaga kooskõlas.“ (finantssektori esindaja 1)

Strateegiate analüüsis jääb finantssektori jaoks tihtipeale arusaamatuks, millised on riigi lühiajalised prioriteedid. Kuivõrd on selge see, millistest raamlepingutest ja rahvusvahelistest eesmärkidest riik oma tegevuses pikaajaliselt lähtub (ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärgid, Euroopa Roheline kokkulepe, Pariisi kliimalepe jne), siis selget arusaama tegevuskavade juhtimisest ja sellest, kuidas see pankade tegevuskavadega ühtib, ei ole. Kui finantssektori esindajad tunnevad, et nad suudaksid jätkusuutlike poliitikate elluviimisele kaasa aidata, siis avalik sektor ootab erasektori initsiatiivi. Riigikantselei ja Arengukoostöö Ümarlaud on arutanud projekti „Valdkondadeülene kaasamisplatvorm ülemaailmsete kestliku arengu eesmärkide elluviimiseks Eestis“, mille eesmärk on koordineerida ÜRO jätkusuutlike eesmärkide elluviimise koostööd avaliku ja erasektori vahel. Projektiga loodetakse suurendada era-, vaba- ja avaliku sektori koostööd ning võimalust oma tegevusi ühtses inforuumis koordineerida. (Riigikantselei, 2020b)

„Tal (ettevõttel toim.) on võimalik sellel platvormil enda säästva arengu teemalisi asju üles panna, nende kohta tagasisidet [saada] ja koostöösuhteid arendada. See on meil väljatöötamisel praegu.“ (Riigikantselei ametnik 1)

Kaasamist näeme ka ministeeriumite tasandil. Keskkonnaministeerium sõlmib näiteks kliimapoliitika koordineerimiseks vaba tahte lepinguid ettevõtete ja erialaliitudega. Vaba tahte lepinguga ei kaasne rahalisi kohustusi, vaid eesmärk on luua suhtlusvõrgustik, mille kaudu

ministeerium informeerib ja kaasab seotud osapooli. Praktikas on erialaliitude osakaal ja olulisus tõusnud, sest erialaliitude kaudu on võimalik protsessi kaasata rohkem ettevõtteid, kes vaba tahte lepingu alusel kohandavad ka oma strateegiaid ja aitavad seeläbi oma tegevusega parandada keskkonnaseisundit. (Keskkonnaministeerium, 2021)

„Me oleme valinud selle tee, et säästva arengu ja kestlike poliitikate ajamisel huvirühmad, huvipooled, sotsiaalpartnerid, erasektor jne. võtaksid ise ka vastutuse ja teeksid. Et ei tekiks seda olukorda, kus koguaeg vaadatakse riigi otsa ja küsitakse, mida teie teete ja riik ainult annab aru, mida ta teeb, aga teised osapooled võtavad selle info [lihtsalt] teadmiseks.“ (Riigikantselei ametnik 1)

Analüüsi käigus selgus, et jätkusuutlike poliitikate ja vastutustundliku panganduse valdkond on Eestis kiirelt arenemas, kuid pangandussektori mõju jätkusuutlike poliitikate elluviimisele on täna keeruline hinnata. Kõige parem ülevaade osapoolte strateegiatest ning tegevuskavadest on täna pangaliidul, kes on lüli avaliku sektori ja pangandussektori vahel. Samas ei näe Pangaliit ennast keskse koordineeri rollis, vaid pigem soovib oma tegevustes ja strateegias toetada riigi strateegilisi eesmärke koostöös ministeeriumitega ning olla seega siduv osapool avaliku sektori ja pangandussektori vahel. Arvestades jätkusuutlike poliitikate sisulist ja strateegilist kompleksust ning pankade erinevaid fookusi jätkusuutlikkuse alaeesmärkide prioritseerimisel, siis jääb Pangaliidul puudu ka kompetentsist, mille pinnalt protsessi strateegiliselt juhtida. Kõige süsteemsemat ülevaadet era-, vaba- ja avaliku sektori tegevusest omab ka Riigikantselei, kes koordineerib ministeeriumiteülest koostööd ning kellel on kompetents kaasamispoliitika ja koordineerimise valdkonnas. Siiski, protsessi integreerimise faasi analüüs näitab, et keskset koordineeri rolli täna süsteemis ei ole ning pigem ootavad riik ja pangandussektor vastastikku teise poole initsiatiive. Ehk toimub vastastikune „agressiivne ootamine“.

3.4. Protsessi integratsiooni hindamine

Teoorias tuleks koostöö koordineerimisel hinnata hetkeseisu, vaheetappe ning analüüsida seda, kuidas erinevad osapooled muutuste juhtimist finantseerivad (Klijn ja Koppenjan, 2016). Intervjueeritavad tõid välja, et Euroopa Liidu poliitikad mõjutavad otseselt osapoolte otsuseid. Avalik sektor peab rahvusvahelisi kohustusi arvestades tegema poliitilisi valikuid, mis mõjutavad finantssektori otsuseid, kuidas tulevikus oma investeeringuid juhtida. Heaks näiteks on siin ELi

initsiatiiv kogu Euroopa Liitu hõlmava klassifitseerimissüsteemi ehk taksonoomia väljatöötamisel (Euroopa Komisjon, 2019b).

„Taksonoomia mõte on olnud öelda, et turg on „selline“ – see on roheline ja see ei ole. Lepime selles [raamistikus] kokku, aga see võib muutuda tulevikus. Arvestades ka seda, et me saame selle muutuse kohta tulevikus palju teada“ (Riigikantselei ametnik 2)

Avalikule sektorile on Riigikontroll andnud soovitusel pikaajaliste poliitikate finantseerimisel paremini selgitada, kuidas ja miks on projekt oluline ja mis alustel seda finantseeritakse. Samuti on Rahvusvaheline Valuutafond teinud Eestile ettepaneku koostada 15 aasta perspektiivis kõiki valdkondi hõlmava finantsplaani ja investeeringute kava. (Riigikontrolli, 2020) Riigikantselei tellimusel tehtud Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskuse uuring leidis, et Eesti eesmärk saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus on strateegiliste investeeringute korral võimalik. Eeldusel, et 2050. aastal suudab Eesti tagada enamiku kohalikest nõudlustest energiatootmises, on avaliku ja erasektori investeeringute maht indikatiivselt suurusjärgus 17,3 miljardit eurot. Eesmärgiga tõsta majanduse konkurentsivõimet on vaja lisaks investeeringutele muuta tootmismudeleid ning tarbimisharjumusi. Samuti on üheks eelduseks luua avaliku sektori poolt toetatav regulatiivne ja finantsiline raamistik, kuna suure osa 17,3 miljardilise investeeringutemahust moodustavad erasektori investeeringud (suurusjärg 13,1 miljardit eurot). (SEI, 2019) Seega on jätkusuutlike poliitikate strateegilisel juhtimisel oluline arvestada, et avaliku sektori otsused mõjutavad otseselt ka finantssektori investeeringuid ja krediitpoliitikat. EstWatchi raport tõi oma kokkuvõttes välja, et mida rohkem lähtuvad pangad jätkusuutliku panganduse põhimõtetest, seda rohkem on võimalik rahastada jätkusuutlikke projekte ning ettevõtted peavad konkurentsi tagamiseks oma tootmis- ja tegevusmudeleid säästva majanduse põhimõtetest lähtuvalt ümber tegema. (Lilleväli, 2021) Rahvusvahelised kokkulepped, avaliku sektori (poliitilised) otsused ja finantssektori rahastamismudelid on seetõttu oluliseks indikaatoriks, kuidas me riigina kliimaneutraalsuse saavutame. Krediitpoliitika ja investeeringute mõju hindamine ja analüüs sõltuvad suurel määral aga sellest, kuidas ja kui läbipaistvalt pangad oma andmeid raporteerivad ja avalikustavad.

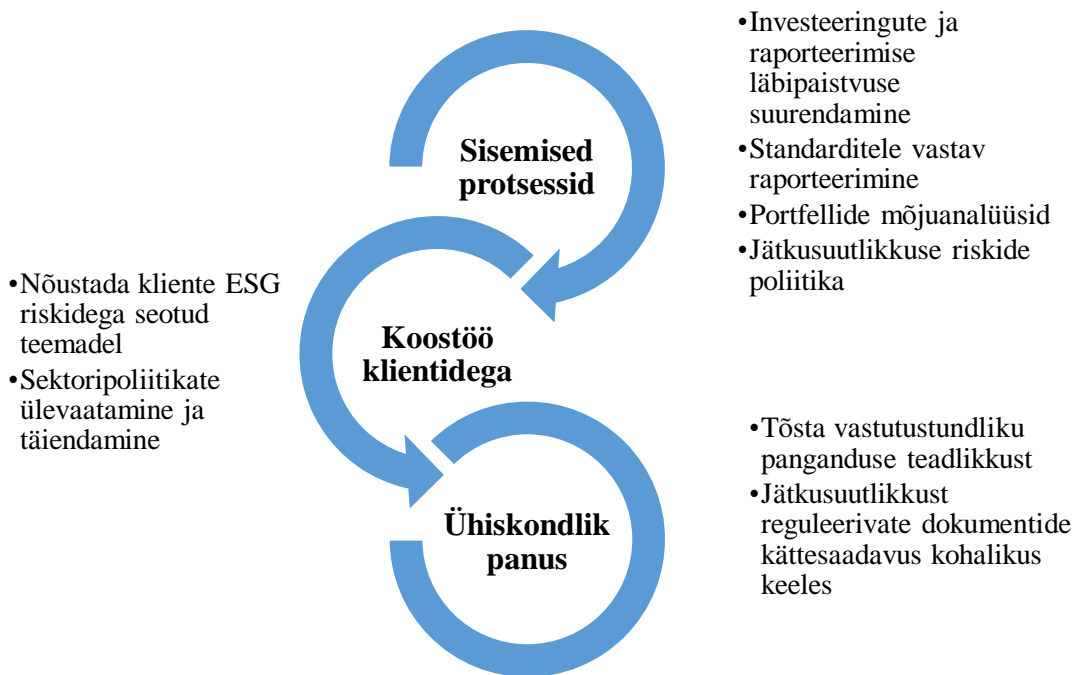
ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärkide raporteerimine ning aruandlus on riikide tasemel vabatahtlik. 2020. aasta kokkuvõtte põhjal oli Eesti 10. kohal ÜRO jätkusuutliku arengu indeksi tabelis. Eesti on koostöös Statistikaametiga koostanud nõu statistikapuu „Tõetamm“, mille kaudu on võimalik saada säästva arengu eesmärkide hetkeseisust ülevaade valdkondade kaupa (Riigikantselei, 2020). Intervjuudest finantssektori esindajatega tuli välja, et läbipaistvus ning

raporteerimine on jätkusuutlike mõjude hindamisel määrava tähtsusega. Samas on EstWatchi 2021. aasta raportis pankade kõige kehvemad näitajad just ESG tegevuse mõjude mõõtmist, raporteerimist ning hindamist puudutavates kriteeriumites. Oma tegevuse mõju jätkusuutlike eesmärkide saavutamisel raporteeritakse rahvusvaheliste standardite (nt LHV viib mõjuanalüüsi läbi UNEP FI metoodika alusel) või ettevõttesiseste protsesside alusel. (Lilleväli, 2021) Intervjuudest selgus, et suuresti sõltub mõjuhinnang ka sektorianalüüsist. Intervjueeritavad töid välja, et teadlik mõjude juhtimine on suurim eesmärk, aga ka väljakutse, mille poole ESG poliitikatega soovitakse liikuda. Fookus ja prioriteet on mõõta neid tegevusi, kuhu raha laenatakse või investeeritakse. Pangaliidu esindaja selgitas, et kui riiklikul tasandil seadusloomesse panustamisel või pangandussektori sisendi andmisel probleeme väga tihti ei esine, siis rohepöörde seisukohast on raporteerimine ja regulatsioonide väljatöötamise faasis kaasaraäkimine keeruline, kuna täna puudub pankadel kompetents ja võimekus andmeid koguda. Euroopa Liidu tasandil sisendi andmine on keeruline seetõttu, et Eesti mõju on Euroopa tasandil liiga väike.

„Kui on vaja sisendit, et Vabariigi Valitsuse positsioon kujundada mingisugusele direktiivile ning see on Rahandusministeeriumi haldusalas, siis on meie (Pangaliidu toim.) käest alati küsitud [seisukohta ja kommentaare]. Rohepöõret puudutavate teemade puhul on pigem jäänud asi selle taha, et me (Pangaliit toim.) ei ole ise võimelised andma tagasisidet sellisel tasandil, et sellest oleks sisu kujundamisel lisaväärtust.“ (Pangaliidu esindaja)

„Me oleme globaalses mõttes ka väga pisikesed – 0,3% Euroopa Liidu SKP-st ei anna sulle väga suurt sõnaõigust selles maailmas. Sa oled poliitikakujundamises avangard siis, kui sa oled ise asjadest (sisu ja tegevusega toim.) [teistest] ees.“ (Riigikantselei ametnik 2)

Andmete kogumine ning raporteerimine on oluline finantssektori mõju hindamisel jätkusuutlike poliitikate kujundamisel ning elluviimisel, aga ka finantsotsuste tegemisel. LHV on oma ESG poliitikas välja toonud, et ühe eesmärgina soovitakse tulevikus kaasa aidata püüdlusele, kus Eesti oleks esimene riik, kellel on olemas ühtne jätkusuutlikkuse mõõtmisüsteem, mille abil tehakse rahastamisotsuseid (LHV, 2020). Selline eesmärk nõuab koordineeritud koostööd avaliku ja erasektori kõikide osapoolte vahel. Lühiajaliselt keskenduvad pangad oma 2021. aasta eesmärkide järgi sisemiste protsesside arendamisele ning suur rõhk on just andmete kogumise, raporteerimise ning läbipaistvust puudutavate protsesside arendamisel (vt. Joonis 5).

Joonis 5. Pankade arenguplaanid aastaks 2021 ESG teemadel
Allikas: autori koostatud (Lilleväli, 2021 alusel)

Protsessi integratsiooni etappi on Eestis täna võrdlemisi keeruline analüüsida. Kuivõrd analüüsi käigus läbitöötatud uuringutest selgusid potentsiaalsed tulevikuinvesteeringute mahud, siis on nii finantssektori kui ka avaliku sektori puhul oluline investeeringute ja rahastamise põhimõtted paremini defineerida. Lisaks portfelli ja sektoriülestele mõjuanalüüsidele on oluliselt vaja tõsta ka andmeanalüüsi võimekust ning raamistikke, mille alusel, kellelt ja kuidas andmeid kogutakse. Läbipaistvuse suurendamine aitaks tõsta usaldust mõlemas sektoris ja võimaldaks jõulisemalt kaasa rääkida poliitikate kujundamisel – seda nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. Samas ei tasu alahinnata investeeringute mõju laiemalt, mis võib olla abiks klientide ja tarbijate suunamisel tegema teadlikumaid valikuid. Arvestades seda, et jätkusuutlikkuse teema on pankades üsna algusjärgus, kuid väga kiiresti arenev valdkond, siis oleks täna hea võimalus ühise koostööplatvormi väljaarendamise peale mõelda.

3.5. Muutuste juhtimise strateegia loomine

Kui eelmiste protsesside analüüsi eesmärk oli kaardistada ning siduda osapoolte strateegiaid, hinnata vaheetappe ja investeeringute mõju, siis viimane samm keskendub strateegilisele juhtimisele. Olemasoleva analüüsi pinnalt tuleks antud faasis koostada strateegia, mis annab kesket koordineerimist juhtivale osapoolle raamistiku, kuidas muutuste juhtimist koostöös

kõikide osapooltega ellu viia (Klijn ja Koppenjan, 2016). Täna ei ole võimalik rääkida muutuste juhtimise strateegiast, kuna esmalt on vaja tegeleda nii sisulise kui ka strateegilise kompleksusega, mis avaldub protsessi analüüsi eelmistes etappides. Ühtlasi tuleb arvestada, et reaalsuses on finantssektor jätkusuutlikkuse teemadega tegelemisel täna veel üsna algusjärgus. Teisalt on tänu sellele võimalik täna protsessi juhtimist kujundada nii, et koostöö ja koordineerimine finantssektori ja avaliku sektori vahel oleks kohe algusest peale selgete põhimõtete ja arusaamade alusel kujundatud. Jätkusuutlike poliitikate strateegilisel juhtimisel tuleks näidata head eeskujut. Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi koostatud uuringu kokkuvõtte toob välja, et riigi roll ei peaks olema ettevõtetele ette kirjutada regulatsioone, vaid pigem anda ette raamistik, mis motiveerib vastutustundliku ettevõtlusega tegelema. (VEF, 2018) Seega on oluline, et avaliku sektori poolelt toimiks strateegiline juhtimine ja koordineerimine.

Võttes arvesse Eesti riigi strateegilise planeerimise raamistikku, siis Riigikantselei vastutab Eestis valdkonna arengukavade koostamise ja elluviimise keskse koordineerimise eest ning koostöös Rahandusministeeriumiga ka hindamise ja aruandluse rakendamise eest (Vabariigi Valitsus, 2021). Riigikantselei roll on toetada Vabariigi Valitsuse tööd ning koordineerida poliitikate elluviimist (Riigikantselei, 2021). Samuti toodi intervjuudes välja, et Riigikantseleis on hetkel väljatöötamisel säästva arengu koostöö platvorm, mistõttu võiks varasemaid praktikaid arvesse võttes järeldada, et ka jätkusuutlike poliitikate elluviimist ja koostöö koordineerimist juhib Riigikantselei. Yoko Alender pakkus selle aasta aprillis Riigikogu ees kõneledes välja, et Eestis võiks sarnaselt Põhjamaade praktikale olla Riigikantselei juures eraldi riigijuhte, teadlasi ja ettevõtteid koondav kliimakogu (Alender, 2021). Täna on võimekus ja valmisolek sarnase platvormi loomiseks, mille käigus avaliku ja erasektori osapooled saavad kokku tulla, olemas.

„Ma ei näe põhjust, miks ei võiks aastas kaks-kolm korda koguneda või samas inforuumis olla nii era- kui avaliku sektori olulisemad strateegid, kes teemasid arutavad ja üksteise järgi liine sättida ning läbirääkida.“ (Riigikantselei ametnik 1)

„Kliimaeesmärkide saavutamisel ei saa (koostöö koordineerimist toim.) joonlauaga tõmmata, et „siin on sinu töö ja siin on minu töö“ ja siis delegeeritakse [ülesandeid] nende joonte vahel“ (finantssektori esindaja 1)

Kui Riigikogu ees peetud kõnes viitas Alender kliimakogust rääkides pigem nõuandvale rollile, kelle eesmärk oleks koostada kliimanetraalsuse saavutamiseks vastav tegevuskava, siis reaalsuses on vaja osapoolt, kes era- ja avalikus sektoris juba olemasolevate tegevuskavade

elluviimist strateegiliselt juhiks ja koordineeriks (Alender, 2021). Intervjuudes finantssektori esindajatega toodi välja, et oleks vaja riigi vastaspoolt, kes suunaks ja toetaks finantssektorit jätkusuutlike poliitikate elluviimisel ning näeks ettevõtteid ja erasektorit eesmärkide saavutamisel hea koostööpartnerina. Intervjuudest selgus, et vastutust keskse koordineerija rolli võtmisel jätkusuutlike poliitikate elluviimisel näevad avaliku- ja finantssektori esindajad natukene erinevalt.

„Loogiline oleks Riigikantselei, kes võtab selle koordinatsioonirolli ja [jätkusuutlike poliitikatega] seonduvad ministriumid koos erasektoriga oleksid põimitud sellesse koostöösse.“ (Pangaliidu esindaja)

*„Sa ei saa ettevõttes [jätkusuutlikkuse ja ESG] protsesse juhtida, kui sa ei saa aru avaliku sektori rollist ja aina enam [hakkame me nägema, et] avaliku sektori organisatsioonides ei saa oma tööd teha, kui sa ei mõista, kuidas sa saad erasektorit ära kasutada oma partnerina“
(finantssektori esindaja 1)*

„Mulle endale tundub, et see arhitektuur (juhtimisstruktuur toim.) ajas muutub pigem hajusaks ja see ei ole tingimata halb, sest need tsentraalsed struktuurid juhtimismudelites tavaliselt kipuvad mingis perspektiivis looma õpitud abitust.“ (Riigikantselei ametnik 1)

Olemasoleva analüüsi pinnalt sobiks Riigikantselei keskse koordineerija rolli, kuna Riigikantseleis on lisaks kompetentsile ja kaasamispraktikatele (nt arendamisel olev säästva arengu platvorm) ka Euroopa Liidu sekretariaat, mis koordineerib Euroopa Liidu õigusaktide ülevõtmist (Riigikantselei, 2021). Finantssektori koostöös on see oluline näiteks jätkusuutliku rahastamise taksonoomiat silmas pidades, mille eesmärk on saavutada kliimaneutraalne majandus kaasates erasektori investeeringuid (Euroopa Komisjon, 2019). Pankadel on täna jätkusuutlikkusega tegelemisel regulatiivne surve ning jätkusuutlike investeeringute juhtimisel toovad finantssektori esindajad välja vajaduse korraldada koostöös riigi ja ettevõtetega pilootprojekte, mis võimaldavad muutuste juhtimist paremini analüüsida ning tulevikku silmas pidades planeerida.

*„Taksonoomia kontekstis, ma arvan, et meil on see Eesti pilt suhteliselt hästi ees – mitte läbi panga perspektiivi – aga läbi selle perspektiivi, et mis nüüd [tulevikus] juhtuma hakkab.“
(Riigikantselei ametnik 2)*

„Selleks, et Eesti pangad ja ettevõtted saaksid paremini aru, kuidas kestlikku rahastust ja kliimaeesmärkide saavutamist kollektiivselt saavutada, on vaja investeeringute pilootprojekte,

mis on üles ehitatud nii, et kumbki pool ei saa seda teha üksinda, vaid [eesmärkide saavutamist tuleb teha koos.“ (finantssektori esindaja 1)

Teise alternatiivina nähakse keskse koordineerija rollis mõnda ministeeriumit. Intervjuudes pakuti võimalike variantidena välja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumit, Rahandusministeeriumit ja Keskkonnaministeeriumit. Teisalt tunnistasid intervjueeritavad, et kuna jätkusuutlikud poliitikad hõlmavad endas mitme valdkonna arendamist erinevatel teemadel, siis oleks vastutava ministeeriumi määramine, kes koostöös finantssektoriga jätkusuutlike poliitikate elluviimist koordineeriks, keeruline. Samuti tuli intervjuudest välja, et koostöö erinevate ministeeriumitega jätkusuutlikkuse teemal on täna erineval tasemel, sest ministeeriumite võimekus valdkondade üleselt jätkusuutlikkuse teemadel kaasa rääkida on erinev.

„Loogiliselt on [kõige otsesem kokkupuude pankadel] Majandus- (ja Kommunikatsiooniministeerium toim.) ja Rahandusministeerium. Kui ma mõtlen [olemasolevatele] töögruppidele (kuhu ollakse kaasatud toim.), siis [finantstoodete] ligipääsetavus ja võrdsed võimalused tähendaks [koostööd] ka Sotsiaalministeeriumiga.“
(finantssektori esindaja 2)

„Kõik riigiasutused on [jätkusuutlikkuse teemadel] natukene erineva taseme peal.“ (Pangaliidu esindaja)

Viimase võimalusena nähakse olukorda, kus keskse koordineerija rolli otseselt ei ole. Sellisel juhul nähakse finantssektori esindajate silmis suuremat rolli just Eesti Pangal või Pangaliidul. Eesti Pank on ühe eesmärgina oma strateegias aastateks 2021–2025 välja toonud soovi toetada finantssektori jätkusuutlikku arengut (Eesti Pank, 2021). Mitmes intervjuus toodi esile Eesti Panga endise asepresidendi Maive Rute panus, kelle eestvedamisel jätkusuutlike teemade ja rohepöördega keskpanga tasandil aktiivsemalt tegelema hakati.

„Tulevikus on Eesti Panga [koostatud] majandusülevaates juba jätkusuutlikkuse mõõde sinna (majandusülevaatesse toim.) juurde [arvestatud], kus nad (Eesti Pank toim.) juba mõõdavad ka keskkonnahoidu.“ (finantssektori esindaja 2)

Samas tähendaks keskse koordineerija rolli puudumine finantssektori jaoks seda, et rohkem tuleb keskenduda seotud osapoolte strateegiatele eraldiseisvalt ning efektiivse koostöö saavutamisel kannaks suuremat vastutust lisaks Pangaliidule ka pankade enda võimekus ja kompetents avaliku sektori osapooltega otse suhelda. Pangaliidus on täna seatud fookus pilootprojekti koostööle

Keskkonnaministeeriumiga ning ühiskondliku teadlikkuse tõstmisele vastutustundliku panganduse teemadel. Intervjuus Pangaliiduga tuli välja, et Pangaliit on juba täna valiku ees, kas panustada lähiaastatel jätkusuutlike eesmärkide saavutamisse suurelt ja teha seda koostöös riigiga või keskenduda regulatsioonidele, kompetentsi tõstmisele ning raporteerimisnõuetele ehk pigem pankadesisestele protsessidele ja teadlikkuse tõstmisele. Finantssektori esindajad tõid välja, et juhul kui keskset koordineerijat avaliku ja finantssektori vahelises koostöös ei ole, siis tuleks siiski jätkusuutlike poliitikate elluviimisel arendada koostööd aruteluringide kaudu. Näiteks aruteludesse energeetikasektori esindajatega, kus tutvustatakse valdkonda mõjutavaid pikaajalisi muudatusi, võiks kaasata finantssektori esindajad, kes suudaksid juba protsessi algusfaasis panustada üleminekute rahastamisel või investeringute tegemisel tekkivate küsimuste lahendamisse.

Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi poolt 2018. aastal läbiviidud uuringu põhjal on oluline nii teadlikkuse tõstmine kui ka riigi hea eeskuju, mida uuringu läbiviimise hetkel ettevõtete juhid ei tundnud. (VEF, 2018) Teadlikkuse tõstmisega tegelevad täna kõik analüüsi kaasatud osapooled. Vajadust ja võimalusi tihedamaks koostööks tunnistavad samuti nii avaliku kui finantssektori esindajad. Oluline on mõlema osapoole motivatsioon ja initsiatiiv, et jätkusuutlike poliitikate kaudu lisaks kliimaneutraalsusele panustada laiemalt sotsiaalpoliitikasse ning ühiskondlikku kaasamisse. Kuigi praeguses faasis ei ole avaliku- ja finantssektori vahel keskselt koordineeritud koostööd, siis tulevikus võiks sellise koostöövormi peale siiski mõelda. Analüüsi põhjal sobib sellesse rolli kõige paremini Riigikantselei, kellel on vastav kompetents, kogemus ning oskus erinevaid osapooli era-, vaba- ja avalikust sektorist kaasata.

4. JÄRELDUSED JA POLIITIKASOOVITUSED

Uurides finants- ja avaliku sektori vahelist koostööd jätkusuutlike poliitikate elluviimisel selgub, et hetkel on kõige suurem puudujääk vastastikusel kommunikatsioonis. Intervjuudest selgus, et tegelikult ei oma kumbki osapool terviklikku ja selget arusaama sellest, kuidas ja milliste tegevuste kaudu teine osapool jätkusuutlike poliitikaid juhib. Mõlemad osapooled näevad teineteist justkui agressiivse ootaja rollis ega soovi ise esimest sammu ühise koostöö loomiseks teha. Lisaks avaldus analüüsi käigus probleemi sisuline kompleksus, mis väljendus strateegiate analüüsis. Strateegiates sõnastatud eesmärgid on üldised ning kirjeldavad pigem ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärkidega sõnastatud sihti, kuhu poole soovitakse liikuda. Kuigi finantssektor on jätkusuutlikkuse teemadega Eestis fookuseeritumalt tegelenud viimased paar aastat ja keskendub tänasel päeval veel väga suurel määral ettevõtte siseste protsesside väljatöötamisele ja arendamisele, siis tervikuna on ESG valdkond kiirelt arenemas ning ühiskondlik ja regulatiivne surve nõuab pankadelt järjest läbipaistvamat ja selgemat raporteerimist. Ühtlasi on surve sõnastada avalikult investeringuid ja krediitpoliitikat puudutavaid põhimõtteid. Kuna tahe ja motivatsioon koostööks on finants- ja avalikus sektoris olemas, siis hetkeolukorda arvestades oleks praegu hea võimalus ühtse ja koordineeritud koostööplatvormi loomiseks.

Intervjuudest ning dokumendianalüüsist kogutud andmete ja analüüsi pinnalt pakub autor välja, et jätkusuutlikkuse arendamise seisukohast on oluline tihedam koostöö Riigikantselei ja finantssektori esindajate vahel. Selleks, et saavutada usaldusel põhinev ja tihedam koostöö finants- ja avaliku sektori vahel jätkusuutlike poliitikate elluviimisel, pakub autor lähtuvalt teoorias käsitletust ning empiirilises analüüsis kaardistatud järeldustest välja järgmised tegevused:

Jätkusuutlike poliitikate elluviimisel on oluline, et vastutav osapool sõnastaks, mis on oluline

(1). Täna vastutab Riigikantselei avalikus sektoris valdkondadeülese koordineerimise ja koostöö eest. Riigikantseleil on kompetents ning kogemus, kuidas keerulisi poliitikaprobleeme sektoriteülesele koordineerida ja juhtida. Samuti omab Riigikantselei kõige paremat teadmist selle kohta, millele erinevad ministriumid oma valdkondade arengukavades keskenduvad ja millised on Vabariigi Valitsuse poliitilised prioriteedid. Riigikantselei sõnastatud oluline eesmärk aitaks seada fookust nii finantssektori jaoks, aga soodustaks ka finants- ja avaliku sektori vahelist koostööd, kaotades ära probleemi sisulise kompleksuse. Motivatsioon ja tahe ühise eesmärgi nimel tööd teha on täna olemas, kuid nagu teoreetilisest analüüsist selgus, siis selleks, et koostöö oleks *top-down* ehk ülevalt-alla ja *bottom-up* ehk alt-ülesse suunaline, on esmalt vaja vastutaval

osapoolel sõnastada prioriteedid, millele koostöö käigus keskendutakse. Prioriteetideks sobivad hästi intervjuu käigus välja toodud 5 põhilist Eesti riigi ÜRO Jätkusuutliku arengu eesmärki:

- tervis (SDG 2. eesmärk);
- haridus ja elukestev õpe (SDG 4. eesmärk);
- energeetika (SDG 7. eesmärk);
- tööhõive ja majanduskasv (ja innovatsioon) (SDG 8. eesmärk);
- säästev tootmine ja tarbimine (SDG 12. eesmärk).

Lähtuvalt prioriteetidest on võimalik koostöös finantssektoriga sõnastada lühiajalised eesmärgid (2). Finantssektoril on juba täna regulatiivne kohustus hinnata oma tegevuse mõju ning raporteerida oma tegevuse tulemusi. Riigikantselei vastutab Eestis koostöös Rahandusministeeriumiga valdkondade arengukavade hindamise ja aruandluse rakendamise eest. Arvestades, et kliimaneutraalsuse saavutamisel mängivad olulist rolli erasektori investeeringud, siis on oluline, et ka finantssektor näitaks koostöö arendamise osas omapoolset initsiatiivi, mitte ei ootaks avaliku sektori suunalt ettekirjutatud tegevusi ja aruandlust. Intervjuude käigus rõhutasid finantssektori esindajad, et ettevõtted pöörduvad sageli oma küsimustega esimese asjana just pankade poole. Millest johtuvalt võib järeldada, et pankadel on ka kõige otsesem ja selgem tagasiside väljakutsetest ning arengusuundadest, millega ettevõtted täna rohemajandusele üleminekul silmitsi seisavad. Koostöös avaliku sektoriga on võimalik arenguvõimaluste protsesse kiirendada, kuid see nõuab aktiivset rolli ning sisendi andmist ennekõike just finantssektori esindajatelt.

Ühise koostööplatvormi loomine Riigikantselei juurde (3). Intervjuudest ja analüüsist selgus, et võimekus ja valmisolek on finants- ja avaliku sektori suunalt juba täna olemas, et luua Riigikantselei juurde regulaarne platvorm, kus era- ja avaliku sektori strateegid saaksid kokku tulla, et jätkusuutlike poliitikate elluviimist koostöös koordineerida. Lisaks on valmisolek sellise platvormi loomiseks poliitilisel tasandil. Regulaarse suhtlusplatvormi loomine tihendaks koostööd ning võimaldaks mõlemal osapoolel teineteise strateegilisi eesmärgi paremini tunnetada. Kuivõrd intervjuudest finantssektori esindajatega selgus, et oma tegevustes lähtutakse täna rohkem ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärkidest kui „Eesti 2035“ strateegiast, siis võimaldaks tihedam suhtlus ning parem kommunikatsioon ka Eestis tegutsevatel pankadel lähtuda lisaks ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärkidele riiklikust strateegiast.

Pilootprojektide rakendamine tihedama koostöö kaudu (4). Nagu teooriast selgus, siis jätkusuutlike poliitikate puhul ei saa me rääkida lineaarsest protsessist, vaid tegemist on keeruka

süsteemiga, kus osapooli on palju ning teemavaldkondi, mida jätkusuutlikud poliitikad mõjutavad, on mitu. Seega tuleks finants- ja avaliku sektori vahelises koostöös rohkem keskenduda pilootprojektide tegemisele, mis aitaksid tulevikuinvesteeringuid targalt juhtida ning panustaksid sihistatult valdkonna arengusse. Pilootprojektide näol kasvaks jätkusuutlikkuse kompetents probleemidega tegelemiseks ning ühiskondlik teadlikkus, mille arengusse juba täna kõik osapooled panustavad. Algatused pilootprojektide elluviimiseks võivad tulla ministeeriumite tasandilt või Riigikantseleist, kuid keskne ülevaade pilootprojektide eesmärkidest ning tegevuskavast võiks olla Riigikantseleil. Ühtlasi panustatakse pilootprojektide näol innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevusse, mis omakorda soodustab jätkusuutlikku arengut. Avaliku sektori seisukohast on oluline luua erasektori jaoks raamistik, mis soodustab innovatsiooni. Nagu teooriast järeldus, siis oluline ei ole lahenduse väljatöötamine, vaid lahenduse väljapakumine. Lahenduse väljatöötamise eest vastutab turutingimustes erasektor, kuid on oluline seada raamistik ja tingimused. Miks mitte kasutada pilootprojektina ka võimalust, kus avalik sektor loob roheline fondi, mille eesmärk on investeerida rohetehnoloogiasse, kuid mille valitsemise eest vastutab erasektor.

Järjepidev tegevuse analüüs (5). Arengu saavutamiseks on oluline järjepidevus ning analüüs. Oluline on hinnata nii koostöö mõju. Arvestades koostöö seotud osapooli, siis võiks järjepideva tegevuse analüüsi eest vastutada avaliku sektori ja pankade vahel oleva lülina Pangaliit. Järjepidev analüüs nõuab kaasatud osapooltelt, aga ennekõike just finantssektorilt võimekust oma tegevuse mõju hinnata ja raporteerida. Täna on finantssektori võimekus mõõdikute raporteerimise ning hindamise analüüsis vastutustundliku panganduse koondhinde kõige kehvem. Avalikus sektoris on oskus ja kompetents poliitikaid juhtida, luues samal ajal regulatiivse keskkonna, mis võimaldaks erasektoril lahenduste väljatöötamisse panustada. Järjepidev tegevuse analüüs ning tagasiside finants- ja avaliku sektori vahel võimaldab arenguprotsessi peegeldada ning pakuks motivatsiooni mõlemale osapoolele.

Jätkusuutlike poliitikate koordineerimine ja elluviimine on keeruline ning nõuab innovatsiooni arengut ning sektoriteülest koostööd. Me ei saa protsessi analüüsida lineaarselt, vaid peame arvestama kompleksse ja keeruka süsteemiga, kus eduka koostöö aluseks on lisaks usaldusele ja motivatsioonile mõlema osapoole initsiatiiv eesmärkide saavutamiseks aktiivselt pingutada. Magistritöö analüüsi tulemusel oleks suur võit juba seegi, kui finants- ja avaliku sektori osapooled agressiivse ootamise asemel üksteisega suhtleksid ega kardaks teha esimest sammu.

KOKKUVÕTE

Jätkusuutlike poliitikate koordineerimine ja juhtimine on kompleksne ja keeruline, kuna nõuab sektorite ja valdkondade ülest koostööd. Teaduskirjandus on aastaid käsitlenud jätkusuutlikkuse mõistet, kuid ühemõttelist definitsiooni tänaseni ei ole. Definitsiooni puudumine ilmestab valdkonna kiiret arengut ning pidevat muutust ajas. Viimaste aastate fookus on jätkusuutlikkuse uurimisel keskendunud kliimanetraalsuse, majandusliku arengu ja sotsiaalse kaasatuse arendamisele. Poliitikate segu viitab jätkusuutlike poliitikate puhul seotud süsteemile, kus lahenduste väljatöötamise ning eesmärkide saavutamiseks ei tegele enam ainult avalik sektor, vaid üha enam ka erasektor. Selleks, et eesmärkide saavutamine oleks koordineeritud ja efektiivne, on vaja sektoriteülest koostööd, kus mõlemad osapooled pingutavad koostöö toimimise nimel ning mõistavad oma rolli eesmärkide saavutamisel. Riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide eesmärk saavutada kliimanetraalsus aastaks 2050 või täita ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärgid aastaks 2030 nõuavad lisaks koordineeritud koostööle ka suures mahus investeeringuid. Erasektori roll tulevikuinvesteeringute finantseerimisel on märkimisväärne, mistõttu on usaldus era- ja avaliku sektori vahelises koostöös äärmiselt oluline. Vastastikune usaldus kasvatab motivatsiooni ning võimaldab erinevate pilootprojektide kaudu luua innovatsiooni ning uusi lahendusi, mis ühtepidi tugevdavad koostööd ning teisalt viivad riike seatud eesmärkidele lähemale.

Eesti on jätkusuutlikkuse eesmärgid integreerinud valdkondade kaupa „Eesti 2035“ strateegiasse. Sarnaselt rahvusvahelistele uuringutele on Eestis läbi viidud uuringuid, mis hindavad finantssektori mõju ja rolli jätkusuutlike poliitikate elluviimisel. Pankade investeeringud ja krediidipoliitika mõjutavad seda, kui jõuliselt ja kiirelt suudavad erasektori ettevõtted minna üle rohelistele majandusmudelitele. Töö empiirilise osa analüüsist selgus, et Eesti pangandussektoril on oluline mõju kliimaeesmärkide saavutamises. Antud magistr töö eesmärk oli kaardistada koostöödisaini jätkusuutlike poliitikate elluviimisel Eesti riigi ja finantssektori vahel.

Magistr töö analüüsist selgus, et selgelt väljakujunenud protsessidisaini Eesti riigi ja finantssektori vahel jätkusuutlike poliitikate elluviimisel täna ei ole. Sellest tulenevalt on probleem sisuliselt kompleksne, kus kumbki osapool ei oma terviklikku ülevaadet üksteise eesmärkidest, prioriteetidest ja tegevuskavast. Finantssektori roll edaspidise koostöö soodustamiseks on ennekõike aktiivse partneri oma, kus näidata rohkem üles initsiatiivi teemades, mille puhul toimub täna nn agressiivne ootamine. Arvestades finantssektori mõju ja panust jätkusuutlike poliitikate elluviimisel ning informatsiooni, mida ka ettevõtete tasandil finantsasutused täna

omavad, peaks finantssektor võtma ka rohkem vastutust, et olemasolevaid väljakutseid või kitsaskohti riigi suunal kommunikeerida.

Töö analüüsi pinnalt tegi autor järgmised järeldused ja soovitused, et parandada jätkusuutlike poliitikate elluviimisel koostööd ja koordineerimist riigi- ja finantssektori vahel:

1. **Riigikantselei, vastutava osapoolena, sõnastab jätkusuutlike poliitikate elluviimisel olulised prioriteedid**
2. **Riigikantselei, koostöös finantssektoriga, sõnastab lühiajalised eesmärgid.** Finantsasutuste sisend (ettevõtetelt ja klientidelt) on siinjuures olulise tähtsusega.
3. **Riigikantselei koordineerib pilootprojektide algatamist.** Pilootprojektide algatamise initsiatiiv või vastutus võib kanduda üle ministeeriumite tasandile, kuid terviklik ülevaade oleks vastutava osapoolena Riigikantseleil.
4. **Ühise koostööplatvormi loomine Riigikantselei juurde.** Platvorm, mille loomise valmisolek on osapooltel täna juba olemas ning kuhu koonduksid era- ja avaliku sektori tähtsamad strateegid ja ettevõtete juhid.
5. **Pangaliit vastutab järjepideva tegevuse analüüsi eest.** Pangaliit on täna kõige otsesem lüli pankade ja avaliku sektori vahel, mistõttu võiks kompetents ja teadmine tegevuse analüüsist olla Pangaliidu vastutusala.

Järeldustest lähtuvalt saab väita, et magistritöö eesmärk sai täidetud. Töö alguses seatud uurimisküsimused „Kuidas on disainitud jätkusuutlike poliitikate koordineerimine?“ ning „Milline on finantssektori roll jätkusuutlike poliitikate elluviimisel Eestis?“ said vastuse. Kuivõrd meil puudub täna selgelt koordineeritud koostöömehhanism riigi- ja finantssektori vahel, siis arvestades osapoolte motivatsiooni ja valmisolekut on soodne pinnas koostöö parendamiseks loodud. Ühtlasi saab töö analüüsist järeldada, et traditsioonilist keskse koordineerija rolli ei ole riigi ja finantssektori vahelises koostöös tingimata vaja. Kuna jätkusuutlike poliitikatega tegelemine nõuab pidevat reageerimist hetkeolukorrale, valmisolekut teha koostööd sektorite- ja valdkondadeülevalt, siis piisab sellest, kui Riigikantselei vastutab koostöö toimimise eest ning omab selget ülevaadet kaasatud osapoolte tegevusest, kuid ei koordineeri protsessi arengut üksinda ja keskselt, vaid teeb seda teiste ministeeriumite kaudu ja finantssektori enda initsiatiivi põhjal.

SUMMARY

COLLABORATION BETWEEN PUBLIC AND FINANCIAL SECTOR IN IMPLEMENTING SUSTAINABILITY POLICIES IN ESTONIA

Liis Lepik

One of the biggest challenges facing countries and societies today is to move towards social sustainability that ensures economic development, social inclusion and climate neutrality. The focus on sustainable policies is about how to achieve sustainability. Given that the impact of sustainability policies on our daily lives is growing faster and faster over time, we must develop cooperation and coordination between public and private sector. The policy mixes on sustainability policies refers to linked system in which the development of solutions are achieved with strong cooperation between public and private sector. Effective cooperation between private and public sector requires top-down as well as bottom-up approach from both parties. The role of the private sector in sustainability policies is crucial because the plan of financing future investments in order to achieve climate neutrality is largely based on private sector investments.

Estonia has sustainability goals integrated into the „Estonia 2035“ strategy. Different researchers have pointed out that Estonian financial sector has significant role in achieving climate neutrality. The aim of this master's thesis was to map the design of cooperation in the implementation of sustainability policies between public sector and the financial sector in Estonia. Qualitative research method was used in the master's thesis. Semi-structured interviews with representatives of the financial and public sectors and research analyse of strategy documents gave the author a better understanding of current situation. The research revealed that although both, private sector and financial sector have the motivation and willingness to work more closely together, there is an „aggressive expectation“ from both sides, where neither one wants to make the first step in order to strengthen the cooperation. That is furthermore created a misunderstanding of each other.

The analysis of the empirical part of the work revealed that the Estonian banking sector has a significant impact on achieving climate goals

Based on the research and empirical analyses, the author made following conclusions and recommendations to improve cooperation and coordination between the state and the financial sector in the implementation of sustainable policies:

1. Riigikantselei formulates important priorities for the implementation of sustainability policies

Today, Riigikantselei is responsible for cross-sectoral coordination and cooperation in the public sector. Riigikantselei has the competence and experience to coordinate and manage complex policy issues across sectors. Riigikantselei also has the best overview of different ministries' focus areas. The priorities formulated by Riigikantselei would help to set the focus for the financial sector and promote cooperation between both parties. The 5 main goals of Estonia's UN Sustainable Development Goals set out in the interviews are suited as a starting point for setting priorities:

- Zero hunger (SDG 2);
- Quality Education (SDG 4);
- Affordable and Clean Energy (SDG 7);
- Decent Work and Economic Growth (SDG 8);
- Responsible Consumption and Production (SDG 12).

2. Riigikantselei in co-operation with the financial sector formulates short-term goals.

The financial sector already has a regulatory obligation to assess the impact of its activities and to report the results of its activities. Given that financial sector plays an important role in achieving climate neutrality, it is important that the financial sector also takes the initiative in developing cooperation between the public sector. It can be concluded that banks have the most direct and clear feedback on the challenges and development trends that companies face today so this requires an active role and input from financial sector.

3. Establishment of a joint cooperation platform at the Riigikantselei.

The interviews and analysis revealed that the capacity and readiness of the financial and public sector already exists to create a regular platform where private and public sector strategists could meet to coordinate the implementation of sustainability policies. In addition, there is a willingness to create such a platform at the political level. The creation of a regular communication platform would strengthen cooperation and allow both parties to better understand each other's strategic goals

4. Riigikantselei shall coordinate the initiative of pilot projects

Referring to the theory sustainability policies are seen as complex system with many actors. Therefore, cooperation between the financial and public sectors should focus more on pilot

projects that will help to manage future investments and contribute in priorities set by Riigikantselei. Pilot projects contribute to innovation and research&development, which in turn contributes to the development of sustainability.

5. Estonian Banking Association shall be responsible for the ongoing analysis of activities.

It is important to assess the impact of the cooperation. Consistent analysis requires the financial sector to be able to assess and report on the impact of their activities. Today, the financial sector's ability to report and evaluate indicators is the worst in the overall rating of responsible banking. Consistent analysis of activities and feedback between the financial and public sectors allows to reflect the development process and provide motivation for both parties.

Based on the conclusions, the aim of the master's thesis was fulfilled and the research questions were answered. It can be concluded from the analysis of the work that the traditional role of central coordinator is not necessarily needed for cooperation between the state and the financial sector. As dealing with sustainability policies requires a constant response to the current situation, a willingness to co-operate across sectors and sectors, it is sufficient for Riigikantselei to be responsible for co-operation and have a clear overview of the activities of the parties involved.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Alender Yoko. (2021). „Yoko Alender: kliimanetraalsele majandusmudelile pole alternatiivi“ URL= <https://www.err.ee/1608178222/yoko-alender-kliimanetraalsele-majandusmudelile-pole-alternatiivi> (Kasutatud 07.05.2021)
- Barr Stewart. (2008). *Environment and Society: Sustainability, Policy and the Citizen*: London, New York: Routledge Taylor & Francis Group
- Bouckaert Geert, Peters Guy B, ja Verhoest Koen. (2010). „The Coordination of Public Sector Organizations. Shifting Patterns of Public Management.“ *Palgrave Macmillan UK*
- Brown Mitchell ja Hale Kathleen. (2014). *Applied Research Methods in Public and Nonprofit Organizations*. John Wiley & Sons.
- Chen James. (2021). „Environmental, Social, and Governance (ESG) Criteria“ URL= <https://www.investopedia.com/terms/e/environmental-social-and-governance-esg-criteria.asp> (Kasutatud 20.04.2021)
- Clark William C. ja Harley Alicia G. (2020)“Sustainability Science: Toward a Synthesis” *Annual Review of Environment and Resources* Vol. 45:331-386
- Cutter Susan L. (2013). Building Disaster Resilience: Steps Toward Sustainability. *Challenges in Sustainability*, Volume 1, Issue 2, January 2014, Lk 72-79
- De Haas Raplph ja Popov Alexander. (2019). „Finance and Green Growth“. *Discussion Paper No DPI4012*, London, Centre for Economic Policy Research
- Dickler, Jessica. (2020). „\$7 trillion asset manager BlackRock makes climate change central to its investment strategy for 2021“ URL=<https://www.cnbc.com/2020/12/16/blackrock-makes-climate-change-central-to-investment-strategy-for-2021.html> (Kasutatud 02.05.2021)
- Edmondson Duncan L., Kern Florian, Rogge Karoline S. (2019). „The co-evolution of policy mixes and socio-technical systems: Towards a conceptual framework of policy mix feedback in sustainability transitions“ *Research Policy*, Volume 40, Issue 5, December 2019, Lk 2-14
- Eesti Pank. (2021). Eesti Panga strateegia 2021–2025. URL= <https://www.eestipank.ee/strateegia> (Kasutatud 04.05.2021)
- Eesti 2035 eesmärgid. (2021). Aluspõhimõtted ja sihid. URL= <https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/aluspohimotted-ja-sihid> (Kasutatud 09.05.2021)

- EstWatch. (2021). Raport: Vastutustundlikkus Eesti panganduses 2021.
URL=<https://www.estwatch.ee/raport-vastutustundlikkus-est-i-panganduses-2021/>
(Kasutatud 28.04.2020)
- Euroopa Keskpank. (2020). „Indicators of financial integration and structure in the euro area“
URL=[https://www.ecb.europa.eu/stats/financial_markets_and_interest_rates/financial_int_egration/html/index.et.html](https://www.ecb.europa.eu/stats/financial_markets_and_interest_rates/financial_integration/html/index.et.html) (Kasutatud 20.04.2021)
- Euroopa Keskpank. (2021). Eurosystem agrees on common stance for climate change-related sustainable investments in non-monetary policy portfolios. URL=
https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2021/html/ecb.pr210204_1~a720bc4f03.en.html
(Kasutatud 11.04.2021)
- Euroopa Komisjon. (2019). Euroopa Komisjon esitles Euroopa rohelist kokkulepet. URL=
https://ec.europa.eu/estonia/news/20191211_euroopa%20roheline%20kokkulepe_et
(Kasutatud 20.04.2021)
- Euroopa Komisjon. (2019b). Jätksuutlik rahastamine: EL saavutas poliitilise kokkuleppe ühtse ELi klassifitseerimissüsteemi suhtes. URL=
<https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2019/12/18/sustainable-finance-eu-reaches-political-agreement-on-a-unified-eu-classification-system/> (Kasutatud 07.05.2021)
- Euroopa Komisjon. (2020). The European Green Deal Investment Plan and Just Transition Mechanism explained. URL=
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_24 (Kasutatud 09.05.2021)
- Euroopa Komisjon. (2021). Bioökonomierat - German Bioeconomy Council. URL=
https://knowledge4policy.ec.europa.eu/organisation/biooekonomierat-german-bioeconomy-council_en (Kasutatud 31.03.2021)
- Fagerberg Jan. (2018). “Mission (im)possible? The role of innovation (and innovation policy) in supporting structural change & sustainability transitions”. *Working Papers on Innovation Studies 20180216*, Centre for Technology, Innovation and Culture, University of Oslo
- Flanagan Kieron, Uyerra Elvira, Laranja Manuel. (2011) „Reconceptualising the ‘policy mix’ for innovation“. *Research Policy*, Volume 40, Issue 5, June 2011, Lk 702-713
- Johnstone Phil ja Newell Peter. (2018). „Sustainability transitions and the state“. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, Volume 27, June 2018, Lk 72-82
- Kanger Laur, Sovacool Benjamin K. ja Noorkõiv Martin. (2020). „Six policy intervention points for sustainability transitions: A conceptual framework and a systematic literature review“. *Research Policy*, Volume 49, Issue 7, September 2020.
URL=<https://doi.org/10.1016/j.respol.2020.104072> (Kasutatud 09.05.2021)

- Kern Florian, Rogge Karoline S. ja Howlett Michael. (2019) „Policy mixes for sustainability transitions: New approaches and insights through bridging innovation and policy studies“. *Research Policy*, Volume 48, Issue 10, December 2019, Lk 1-15
- Keskkonnaministeerium. (2016). Seletuskiri kliimapoliitika põhialustele aastani 2050. URL=https://www.envir.ee/sites/default/files/kliimapoliitika_pohialused_aastani_2050_s_eletuskiri.pdf (Kasutatud 25.04.2021)
- Keskkonnaministeerium. (2021). Vaba tahte lepingud. URL= <https://www.envir.ee/et/kaasamine-osalemine/vaba-tahte-lepingud> (Kasutatud 02.05.2021)
- Klijn, E. H. ja Koppenjan J. (2016) *Governance Networks in the Public Sector*. Abingdon: Routledge. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tuee/reader.action?docID=4054052>
- Latapí Agudelo M.A., Jóhannsdóttir L. ja Davídsdóttir B. (2019). „A literature review of the history and evolution of corporate social responsibility“. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, Volume 4, Jaanuar 2019
URL=<https://doi.org/10.1186/s40991-018-0039-y> (Kasutatud 02.05.2021)
- LHV. (2020). ESG poliitika – LHV Group. LHV Sise-eeskiri Nr 5-2/18. Kehtib alates 21.10.2020. Kinnitanud LHV Group nõukogu. URL=https://www.lhv.ee/assets/files/esg_poliitika_lhv_group_12_11_2020.pdf (Kasutatud 02.05.2021)
- Lilleväli Uku. (2021). „Vastutustundlikkus eesti panganduses 2021. Eesti pankade äritegevuse vastutustundlikkuse hindamine ja võrdlus“. *EstWatch raport*, veebruar 2021. URL=<https://www.estwatch.ee/wp-content/uploads/2021/02/Vastutustundlikkus-Eesti-panganduses-2021.pdf> (Kasutatud 06.05.2021)
- Maailma Majandusfoorum. (2021). *The Global Risks Report 2021 16th Edition*. URL=<http://wef.ch/risks2021> (Kasutatud 09.05.2021)
- Maasel Ragne. (2021). ESG. Ettekanne Pangaliidu juhatuse koosolekul 13.04.2021
- Marvik Ole J. ja Philp Jim. (2020). „The systemic challenge of the bioeconomy: A policy framework for transitioning towards a sustainable carbon cycle economy“. *EMBO Reports*, Volume 21, Issue 10, October 2020.
- Mazzucato Mariana. (2021). „*Mission Economy: A Moonshot Guide to Changing Capitalism*“. Harper Business.
- Naidoo Chantal P. (2020). „Relating financial systems to sustainability transitions: Challenges, demands and design features“ *Environmental Innovation and Societal Transitions*, Volume 36, Lk 270-290
- Newell Peter. (2008) „The political economy of global environmental governance“. *Review of International Studies* 2008, 34, Lk 507–529.

- OECD. (2021). OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2021: Times of Crisis and Opportunity. *OECD Publishing, Pariis*. URL=<https://doi.org/10.1787/75f79015-en> (Kasutatud 30.03.2021)
- Omni Anis ja Mabrouk Nejah B. (2020). „Good governance for sustainable development goals: Getting ahead of the pack or falling behind?“ *Environmental Impact Assessment Review* Volume 83
- Pangaliit. (2021). „Pangaliidu strateegilised eesmärgid 2020-2022“ URL=<https://www.pangaliit.ee/uldteave/pangaliidu-strateegilised-eesmargid-2020-2022> (Kasutatud 01.05.2021)
- Paterson Matthew. (2000). „Car Culture and Global Environmental Politics“. *Review of International Studies*, 26:2 (2000), Lk 253–71
- Patton Michael Q. (2002). „Designing Qualitative Studies.“ *Qualitative Research and Evaluation Methods*. (3rd ed). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Patton Michael Q. (2014). “Qualitative Inquiry in Utilization-Focused Evaluation.“ *Leslie Goodyear, Eric Barela, Jennifer Jewiss, Janet Usinger* (eds), *Qualitative Inquiry in Evaluation: From Theory to Practice*. Jossey-Bass.
- Porter Michael E. ja Kramer Mark R. (2006). „Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility“. *Harvard Business Review*, December 2006 (Kasutatud 20.04.2021)
- Porter Michael E. ja Kramer Mark R. (2011). „How to reinvent capitalism—and unleash a wave of innovation and growth“. *Harvard Business Review*, January-February 2011 (Kasutatud 20.04.2021)
- Porter Michael E., Serafeim George ja Kramer Mark R. (2019). „Where ESG fails“ URL=<https://www.institutionalinvestor.com/article/b1hm5ghqtxj9s7/Where-ESG-Fails> (Kasutatud 20.04.2021)
- Ryszawska Bożena. (2016). „Sustainability transition needs sustainable finance“. *Copernican Journal of Finance & Accounting*, Volume 5, Issue 1, Lk 185–194.
- Riigikantselei. (2020). Ülevaade ÜRO tegevuskava 2030 elluviimisest Eestis (juuni 2020). Fail kättesaadav=<https://www.riigikantselei.ee/valitsuse-too-planeerimine-ja-korraldamine/valitsuse-too-toetamine/saastev-areng> (Kasutatud 27.04.2021)
- Riigikantselei. (2020b). Komisjoni nõupidamiste kokkuvõtted: 15.06.2020 „Kaasamisalaste tegevuste valikut nõustav komisjon“. Koosoleku kokkuvõtte 15.06.2020 nr.8. URL=<https://riigikantselei.ee/valitsuse-too-planeerimine-ja-korraldamine/kaasamine-ja-osaletamine#kaasamisprojektid-20> (Kasutatud 06.05.2021)
- Riigikantselei. (2021). Riigikantselei ülesanded. URL=<https://www.riigikantselei.ee/asutus-uudised-ja-kontakt/organisatsioon/ulesanded-ja-struktuur> (Kasutatud 08.05.2021)

- Riigikontroll. (2020). „Investeeringute kavandamine ja juhtimine ministeeriumides, riigi suuremates äriühingutes, haiglates ning ülikoolides“
URL=<https://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2497/Area/18/language/et-EE/Default.aspx> (Kasutatud 28.04.2021)
- Rubin Herbert J. Ja Rubin Irene S. (1995). „*Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data*“. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Sachs Jeffrey D. (2012). „From Millennium Development Goals to Sustainable Development Goals“. *The Lancet*, Volume 379, Issue 9832, 9–15 June 2012, Lk 2206-2211
- Sammul, M., Varblane, U., Vallistu, J., Roose, A., Kaunismaa, I., Timpmann, K., Ukrainski, K., Kask, K., Orru, K., Joller L., Kiisel, M., Aksen, M., Mardiste, P., Sander, P., Espenberg, S., Puolokainen, T. (2016). „Kliimamuutuste mõjude hindamine ja sobilike kohanemismeetmete väljatöötamine majanduse ja ühiskonna valdkondades“. Tartu Ülikool, September 2015.
URL=https://www.envir.ee/sites/default/files/rake_lopparuanne.pdf (Kasutatud 25.04.2021)
- SEB. (2019). „SEB and UN’s Sustainable Development Goals“. URL=https://sebgroup.com/siteassets/about_seb1/sustainability/reporting_package/2018/seb_sd_g.pdf (Kasutatud 02.05.2021)
- SEI. (2019). Eesti kliimaambitsiooni tõstmise võimaluste analüüs. URL=<https://cdn.sei.org/wp-content/uploads/2019/10/aruanne-net0-sysinik-2050-191010.pdf> (Kasutatud 04.05.2021)
- Sol Jifke, van der Wal Merel M., Jelle Beers Pieter ja Wals Arjen E.J. (2018) “Reframing the Future: the Role of Reflexivity in Governance Networks in Sustainability Transitions” *Environmental Education Research*, volume 24, issue 9, Lk 1383-1405
- Sorrell Steven ja Sijm Jos. (2003). „Carbon Trading in the Policy Mix“ *Oxford Review of Economic Policy*, Volume 19, Issue 3, September 2003, Lk 420–437
- Swedbank. (2021). Sustainable development goals. URL=<https://www.swedbank.com/sustainability/strategy-and-framework/strategy/sustainable-development-goals.html> (Kasutatud 02.05.2021)
- Swedbank. (2021b). Position Statement Climate Change. URL=<https://online.swedbank.se/ConditionsEarchive/download?bankid=1111&id=WEBDOC-PPE1341798> (Kasutatud 09.05.2021)
- Turnheim Bruno, Asquith Mike ja Geels Frank W. (2020) “Making sustainability transitions research policy-relevant: Challenges at the science-policy interface” *Environmental Innovation and Societal Transitions*. Volume 34, Lk 116-120
- UNEP. (2021). Principles for responsible banking. URL=<https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/> (Kasutatud 21.04.2021)

- Vabariigi Valitsus. (2021). Strateegilise planeerimise käsiraamat. Fail kättesaadav=
<https://www.valitsus.ee/strateegia-eesi-2035-arengukavad-ja-planeering/arengukavad>
(Kasutatud 07.05.2021)
- Valitsuse kommunikatsioonibüroo. (2019). Valitsus toetab Euroopa kliimaneutraalsuse
saavutamist aastaks 2050. URL= <https://www.valitsus.ee/uudised/valitsus-toetab-euroopa-kliimaneutraalsuse-saavutamist-aastaks-2050> (Kasutatud 09.05.2021)
- Van der Steen Martijn ja van Twist Mark. (2018). „Strategies for robustness: Five perspectives
on how policy design is done“. *Policy and Society*, 37:4, Lk 491-513
- VEF. (2018). Vastutustundlik ettevõtlus Eestis: VEF kohtumine Riigikogu ja valitsuse
esindajatega. URL= <http://www.csr.ee/wp-content/uploads/2018/12/VEF-riigikogus-2018ME.pdf> (Kasutatud 02.05.2021)
- VEF. (2021). Meist. URL=<https://csr.ee/meist/> (Kasutatud 02.05.2021)
- Vlachou Andriana. (2004). „Capitalism and ecological sustainability: the shaping of
environmental policies“. *Review of International Political Economy*, Volume 11, Issue 5
December 2004, Lk 926–952
- Wilkins Bret. (2020). „Fossil Fuel Industry Feasted on COVID-19 Relief Programs, Report
Reveals“. URL= <https://www.ecowatch.com/fossil-fuel-industry-covid-relief-2649030913.html> (Kasutatud 09.05.2021)
- ÕS. (2018). Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2018. Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn, 2018
Kasutatud veebis. URL= <https://www.eki.ee/dict/qs/>
- Õunapuu Lembit. 2014. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes Tartu: Tartu
Ülikool; 1 e-book (211 lk)
- ÜRO. (2020). The Sustainable Development Goals Report 2020. URL=
<https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2020.pdf> (Kasutatud 05.04.2021)
- ÜRO. (2021). „Inter-agency Task Force on Financing for Development“. Financing for
Sustainable Development Report 2021. URL=
<https://developmentfinance.un.org/fsdr2021> (Kasutatud 11.04.2021)

Uurimuse käigus läbiviidud intervjuud:

Kõik käimasoleva töö raames läbiviidud intervjuud koostas ja viis läbi töö autor.

1. Finantssektori esindaja 1. Helisalvestis. Zoom kõne. 26.04.2021
2. Finantssektori esindaja 2. Helisalvestis. Microsoft Teams kõne. 28.04.2021
3. Finantssektori esindaja 3. Helisalvestis. Zoom kõne. 30.04.2021
4. Riigikantselei ametnik 1. Helisalvestis. Microsoft Teams kõne. 29.04.2021

5. Riigikantselei ametnik 2. Helisalvestis. Zoom kõne. 30.04.2021
6. Pangaliidu esindaja. Helisalvestis. Zoom kõne. 04.05.2021

LISAD

Lisa 1. Intervjuuküsimuste kava finantssektori esindajatele

Jätkusuutlike poliitikate defineerimine

1. Kliimaneutraalsuse saavutamise ning jätkusuutlike poliitikate elluviimisest on räägitud palju. Kuidas Teie defineerite mõiste „jätkusuutlikud poliitikad“?
2. Kuidas juhitakse Eestis jätkusuutlike poliitikate elluviimist?
3. Millist rolli mängib Teie arvates erasektor jätkusuutlike poliitikate elluviimisel?

Koostöö avaliku sektori ja finantssektori vahel

Osapoolte kaardistus ja sidumine – eesmärk on koostöö soodustamine ning suhtlusvõrgustike loomine.

1. Selleks, et tagada (1) majanduslik areng, (2) kliimaneutraalsus ning (3) sotsiaalne kaasatus on vaja sektoriteülest koostööd koordineerida. Kes on Teie hinnangul jätkusuutlike poliitikate koostöö koordineerija avaliku sektori ja finantssektori vahel?
2. Jätkusuutlike poliitikatega soovitatakse tegeleda valdkondadeülel, võttes fookusesse keskse strateegia. Kuidas on finantssektor jätkusuutlike poliitikate otsustusprotsessidesse kaasatud?
3. Koostöö tulemuslikkust mõjutab erinevate osapoolte kaasatus. Kui palju on finantssektoril õigus ja võimalus jätkusuutlike poliitikate kujundamises kaasa rääkida?

Protsessi integreerimine – Koordineeriva osapoolte jaoks on oluline luua platvorm, kus erinevad osapooled saavad võimalike lahenduste väljatöötamisel ühiselt toimida.

4. Jätkusuutliku panganduse ning ESG valdkonna põhimõtete rakendamine on Eestis suhteliselt uus, kuid kiiresti arenev valdkond. Millisel moel on finantssektori esindajatel võimalik kokku tulla, et teha koostööd ja jätkusuutlike poliitikate elluviimist omavahel koordineerida?
5. Ühine ajaraam mängib koostöös olulist rolli. Mis on avaliku sektori strateegilised eesmärgid ja ajaraam jätkusuutlike poliitikate elluviimisel?
6. Jätkusuutlike poliitikate puhul tuleb arvestada ka rahvusvahelisi strateegiaid ja raamlepinguid. Millistest rahvusvahelistest strateegiatest või printsiipidest lähtub avalik sektor riiklike jätkusuutlike strateegiate koostamisel?

Protsessi integratsiooni hindamine – eesmärk on luua head võrgustikupõhised suhted ning usaldusel baseeruv koostöö. Kõik Eesti suuremad pangad on viimase aasta jooksul jätkusuutliku panganduse põhimõtetest lähtuvalt vaadanud üle oma tegevused ning tulevikustrateegiad.

7. Selleks, et koostöö koordineerijal avalikus sektoris oleks ülevaade protsessi toimimisest, on vaja ülevaadet erinevate osapoolte strateegiatest. Milliseid otsuseid finantssektori esindajad oma ESG poliitikate kaudu täna ellu viivad?

8. Finantssektori krediidipoliitika roll on jätkusuutlike poliitikate elluviimisel ka laiemalt olulise tähtsusega, sest mõjutab otseselt majanduse käekäiku ja tulevikuinvesteeringute rahastamist. Kuidas mõjutavad teid jätkusuutlikkuse poliitika – riiklikud või ettevõtte oma – krediidiotsuste ja investeeringute tegemisel?
9. Selleks, et avaliku sektori poolne koordineerimine ja koostöö toimiks, on oluline mõista osapoolte strateegiaid ja seda, millistest raamlepingutest või rahvusvahelistest strateegiatest osapooled oma strateegiate kokkupanemisel lähtuvad. Millised rahvusvahelised strateegiad ja riiklikud arengukavad on Teie ESG poliitikat/strateegiat mõjutanud?

Muutuste juhtimise strateegia – muutuste juhtimise strateegia eesmärk on pakkuda raamistik selleks, et erinevate osapoolte strateegiaid edukalt juhtida.

10. Kuidas koordineerib avalik sektor jätkusuutlike poliitikate elluviimist koostöös finantssektoriga?
11. Eesti jätkusuutlike poliitikate strateegiaid ja tegevuskavasid mõjutavad otsesel või kaudsel määral ka rahvusvaheliste organisatsioonide strateegiad. Millistele strateegiatele tuginedes Eestis jätkusuutlike poliitikate elluviimist koordineeritakse?

Lisa 2. Intervjuuküsimuste kava avaliku sektori esindajatele

Jätkusuutlike poliitikate defineerimine

1. Kliimaneutraalsuse saavutamise ning jätkusuutlike poliitikate elluviimisest on räägitud palju. Kuidas Teie defineerite mõiste „jätkusuutlikud poliitikad“?
2. Kuidas juhitakse Eestis jätkusuutlike poliitikate elluviimist?
3. Millist rolli mängib Teie arvates erasektor jätkusuutlike poliitikate elluviimisel?

Koostöö avaliku sektori ja finantssektori vahel

Osapoolte kaardistus ja sidumine – eesmärk on koostöö soodustamine ning suhtlusvõrgustike loomine.

4. Selleks, et tagada (1) majanduslik areng, (2) kliimaneutraalsus ning (3) sotsiaalne kaasatus on vaja sektoriteülest koostööd koordineerida. Kes on Teie hinnangul jätkusuutlike poliitikate koostöö koordineerija avaliku sektori ja finantssektori vahel?
5. Jätkusuutlike poliitikatega soovitakse tegeleda valdkondadeülevalt, võttes fookusesse keskse strateegia. Millistes otsustusprotsessides on finantssektor täna kaasatud?
6. Koostöö tulemuslikkust mõjutab erinevate osapoolte kaasatus. Kui palju on finantssektoril õigus ja võimalus jätkusuutlike poliitikate kujundamises kaasa rääkida?

Protsessi integreerimine – Koordineeriva osapoolte jaoks on oluline luua platvorm, kus erinevad osapooled saavad võimalike lahenduste väljatöötamisel ühiselt toimida.

7. Jätkusuutliku panganduse ning ESG valdkonna põhimõtete rakendamine on Eestis suhteliselt uus, kuid kiiresti arenev valdkond. Millisel moel on finantssektori esindajatel võimalik kokku tulla, et teha koostööd ja jätkusuutlike poliitikate elluviimist omavahel koordineerida?
8. Ühine ajaraam mängib koostöös olulist rolli. Mis on finantsasutuste strateegilised eesmärgid ja ajaraam jätkusuutlike poliitikate elluviimisel?
9. Jätkusuutlike poliitikate puhul tuleb arvestada ka rahvusvaheliste strateegiate ja raamlepingutega. Millistest rahvusvahelistest strateegiatest või printsiipidest lähtub finantssektor oma ESG poliitikate kokkupanemisel?

Protsessi integratsiooni hindamine – eesmärk on luua head võrgustikupõhised suhted ning usaldusel baseeruv koostöö. Kõik Eesti suuremad pangad on viimase aasta jooksul jätkusuutliku panganduse põhimõtetest lähtuvalt vaadanud üle oma tegevused ning tulevikustrateegiad.

10. Selleks, et koostöö koordineerijal avalikus sektoris oleks ülevaade protsessi toimimisest, on vaja ülevaadet erinevate osapoolte strateegiatest. Milliseid otsuseid finantssektori esindajad oma ESG poliitikate kaudu täna ellu viivad?
11. Finantssektori krediitpoliitika roll on jätkusuutlike poliitikate elluviimisel olulise tähtsusega, sest mõjutab otseselt majanduse käekäiku ja tulevikuinvesteeringute rahastamist. Kuidas mõjutavad pankade poolt tehtud investeeringud ja krediitpoliitika jätkusuutlike poliitikate elluviimist?

Muutuste juhtimise strateegia – muutuste juhtimise strateegia eesmärk on pakkuda raamistik selleks, et erinevate osapoolte strateegiaid edukalt juhtida.

12. Kuidas juhitakse kommunikatsiooni finantssektori suunal – muudatused/regulatsioonid jms?

13. Eesti jätkusuutlike poliitikate strateegiaid ja tegevuskavasid mõjutavad otsesel või
kaudsel määral ka rahvusvaheliste organisatsioonide strateegiad. Millistele strateegiatele
tuginedes Eestis jätkusuutlike poliitikate elluviimist koordineeritakse?

Lisa 3. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina, Liis Lepik (*autori nimi*)

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Riigi ja finantssektori koostöö jätkusuutlike poliitikate elluviimisel Eestis“, (*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on Erkki Karo (PhD), (*juhendaja nimi*)

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

11.05.2021 (kuupäev)

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtajaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. jq 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.